443

403.03/1724
T. B. L. Arşivi

MİMAR SİNAN

5. Ahmet Salih Korur Kardeşimizin Ardından ..... Fikret ÇELTİKÇİ
7. Masonik Tutum ve Davranışlar ..... Raşid TEMEL
13. Çırak İle Üstad Arasında Bir Diyalog ..... Yako LEVİ
20. Gönyeden Pergele Geçiş ..... Reşat ATABEK
26. ATATÜRK'ün Düşünce Yapısı ..... İsfendiyar AÇIKSÖZ
39. ATATÜRK Sofrası ve Kardeş Sofrası ..... Necmi KARAKULLUKÇU
45. Masonik Öğreti Düzeninde Anlam ve İlke Olarak «Akıl ve Hikmet» Kavramı Üzerine Düşünceler ..... Naki Cevad AKKERMAN
59. Kıvılcım—Kurbağa Testi ve Masonluk ..... Mişel MARGULIES
63. Çinde Franmasonluk .....Yazan: George N. Chen Çeviren : Mişel MARGULİES
66. Masonluk ve Filateli ..... Yazan : Walter J. Kirby Çeviren : Tarık GÜNER
69. Olayların İçinden ..... Sahir ERMAN
73. Localardan Haberler ..... Mimar Sinan
80. Aramızdan Ayrılanlar ..... Mimar Sinan

MİMAR SİNAN

Gevşemeyin, endişe etmeyin. İnancınız sağlamsa, mutlaka başarırsınız.

Şânı Yüce Kur'an, S. III. 139

YENİLİK BASIMEVİ — İSTANBUL — 1982

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
tarihî, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.
Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına
İmtiyaz sahibi : Şekûr OKTEN
Yazı işlerini fiilen idare eden : T. Zihni TARHAN
DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.
ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR. PARA İLE SATILMAZ.
Nuruziya Sokağı 25, Beyoğlu, Tel : 49 24 51

5. Ahmet Salih Korur Kardeşimizin Ardından ..... Fikret ÇELTİKÇİ
7. Masonik Tutum ve Davranışlar ..... Raşid TEMEL
13. Çırak İle Üstad Arasında Bir Diyalog ..... Yako LEVİ
20. Gönyeden Pergele Geçiş ..... Reşat ATABEK
26. ATATÜRK'ün Düşünce Yapısı ..... İsfendiyar AÇIKSÖZ
39. ATATÜRK Sofrası ve Kardeş Sofrası ..... Necmi KARAKULLUKÇU
45. Masonik Öğreti Düzeninde Anlam ve İlke Olarak «Akıl ve Hikmet» Kavramı Üzerine Düşünceler ..... Naki Cevad AKKERMAN
59. Kıvılcım—Kurbağa Testi ve Masonluk ..... Mişel MARGULİES
63. Çinde Franmasonluk .....Yazan: George N. Chen
Çeviren : Mişel MARGULİES
66. Masonluk ve Filateli ..... Yazan : Walter J. Kirby
Çeviren : Tarık GÜNER
69. Olayların İçinden ..... Sahir ERMAN
73. Localardan Haberler ..... Mimar Sinan
80. Aramızdan Ayrılanlar ..... Mimar Sinan

Ahmet Salih KORUR
1905 — 1982

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Üstâdı
(1956 — 1960)

Ahmet Salih Korur Kardeşimizin Ardından

30 Ocak 1982 günü Eski Büyük Üstadımız Ahmet Salih Korur kardeş Ebedî Meşrıka göç etmiş bulunmaktadır.
Ahmet Salih Korur Biraderi 1949 yılının bir Kasım ayında, Doğuş Muh.·. L.·. da yeniden uyandığı sırada tanımıştım. O gün, onunla Doğuş Muh.·. L.·. nın güney sütununda yan yana oturmuştuk. O'nun yeniden Kardeşlik Zincirine katılmış olmaktan duyduğu büyük neş'e ve sevinci gözlerinden okuyordum.

Ahmet Salih Korur Birader bir süre sonra Doğuş Muh.·. L.·. nın Birinci Çekicini büyük bir liyakatla olduğu kadar gerçek bir zevk ve şevk ile eline almıştı. Devlet idaresindeki Başbakanlık Müsteşarlığı gibi çok önemli ve ağır bir görevi sürdürürken Doğuş Muh.·. L.·. sında olduğu kadar diğer L.·. larda da çalışmalara katılmaktan geri kalmamış ve bunu çok büyük bir intizam içinde sürdürmüştür.

Ahmet Salih Korur Biraderin Türk Masonluğuna yaptığı hizmetin önemini ve büyüklüğünü böyle bir günde kısa bir kaç cümle ile belirtmek imkânsızdır. Şu kadar var ki, 1955 yılında Türk Masonluğunun bağımsızlığı ve intizamı ile ilgili girişimlerde önderlik etmesi, bu davada azimle ve ısrarla gerçeği belirtmeğe çalışan ve düzen için mücadele eden Biraderlerin

davranışlarına kuvvetli destek sağlaması ile kısa bir süre içinde Türk Masonluğu evrensel Masonluk içinde layık olduğu şerefli ve saygın yerini almış bulunmaktadır. Bu hususta Ahmet Salih Korur Biraderin çabaları hiç bir zaman unutulmıyacaktır.

1960 yılında, zamanın siyasî adamları ile birlikte göz altına alınan idareciler arasında Ahmet Salih Korur Birader de bulunmaktadır. Kendisi kısa bir süre sonra bu tatsız halden serbest bırakılarak kurtulmuştur. Fakat öyle sanıyorum ki, bu olay O'nun ruhunda büyük bir acı izi bırakmış ve bu ruh hâleti içinde bir süre yeniden Mason camiasına katılmak için sabırsızlanmıştır. Pınar Muh.·. L.·. sının kendine kapularını açmış olduğunu bildirdiğim gün, Ahmet Salik Korur Biraderin gözlerinde parlayan sevinç ışınlarını hiç bir zaman unutamam. Masonluğa bir kere daha uyanma ihtimalinin belirmesi O'nda sonsuz bir sevinç hissi doğurmuş ve bu his gözlerinde parlayan pırıltılara yansımıştı.

Pınar Muh.·. L.·. nın sütunlarını süslerken, L.·. kardeşlerine ilettiği ve olgun bir kişiliği simgeleyen hakimâne müdahalelerini Pınar Muh.·. L.·. kardeşleri çok iyi hatırlarlar.

> Şairin :
> İnsan bir çırak, acı onun ustasıdır
> Hiç kimse acı çekmeden kendini tanıyamaz

mısralarındaki gibi, kendini tanımış olan Ahmet Salih Korur Birader, Devlet hizmetinde olduğu kadar, Masonluk topluluğunda da çok ciddî bir çalışma örneği niteliğine ulaşmış ve bir çok sıkıntılara metanetle katlanarak üstün bir kemal mertebesine ulaşmıştır.

Evrenin Ulu Mimarından bu büyük kardeşimize ebedî istiratgâhında tam bir huzur sağlamasını niyaz eder ve bütün kardeşlerimize baş sağlığı dilerim.

Fikret ÇELTİKÇİ

Masonik Tutum ve Davranışlar

Raşid TEMEL

Bütün Masonlar evvelâ insan sonra Masondurlar. Onun için kusursuz olamazlar. Sözlerime bu gerçeği hatırlatarak başlıyorum. En güzel şey fazilet, en kolay şey nasihat, en güç şeyin de kendini bilmek olduğunu hiçbir zaman aklımızdan çıkarmamalıyız. İnsanların en büyük düşmanları: ihtiras, taassup ve cehalettir. Cehalet te bunların en eskisi ve en kötüsüdür. Masonlukta cahil kaldıkça hiçbir ilerleme imkânımız olmayacağı gibi, bir locaya gelebilecek kötülüklerin kapısı da bu cehaletin kapısıdır.

İnsan tabiatinin ve onun Evrenle ilişkisinin iyice anlaşılabilmesi için Masonluğun kutsal hazinesinde bulunan ve bizlere yol gösterici olan bilgiler Derneğe girerken hepimize verimektedir. Ama, asıl büyük sırlar ve gerçekler halâ Localarımızın sütunlarında ve etrafımızdaki âlemde kullanılmadan durmakta ve tozlanmaktadır.

Kardeşlerimizin «Locaya muntazam devam edemiyorum, işler mâlûm, meşguliyetim çok fazla.» dediklerini sık sık duymaktayız. Günlük ihtiyaçlarımızla ilgilenmek gayet doğaldır. İşimizi gücümüzü ihmal edip, hayatımızı estetik düşün-

celere vermemiz doğru olmaz. Aslında, böyle birşey yapmamız da beklenemez. Ama, unutulmamalıdır ki sembollerimizden 24 bölümlü cetvel üç eşit parçaya ayrılmıştır. Bunlarda 8 saat çalışma, 8 saat uyku, 8 saat te istirahati gösterdiğine göre, 14 günde bir, Locaya zaman ayırma imkân dahiline sokulabilir.

Localarda Ritüeller ve mükellefiyetler üzerinde bilgiler verilmekde ve etkileyici seremoniler yapılmaktadır. Bu esas bilgiler gerçek bir Mason olmamız için verilmektedir. Ama, bunların iç anlamından ziyade rutinine önem verilmekte ve bu işler tamamlandıkdan sonra onların maksat ve anlamlarının tayini kardeşlerin anlayış ve imkânlarına bırakılmaktadır. Bu nedenle, genç Masonlar ilgilerini kaybederek sadece bazı yükümlülüklerle ve aidatlarını ödemekle Derneğe bağlı kalırlarsa, buna şaşmamak lâzımdır.

Masonluk felsefesinin etüdünün kolay olduğu, veya sadece Ritüellerle öğretilebileceği iddia edilemez. Şayet Masonluk yaşayacaksa Loca bir Öğretim yeri olmalıdır. Yeni kardeşlerimize yardım etmeliyiz. Eski tecrübeli Masonlar da bu işi denetlemelidirler. Asıl önemli olan nokta ise, bu işin önemini kendimizin kavramamızdır. Bir Mason Locası, herkesin müşterek bir iyilik için çalıştığı bir arı kovanına benzemelidir. Onun gayesi, bahtsızların ızdıraplarını azaltmak, bilimi yaymak, din ve felsefede doğru ve saf olarak her şeyi öğretmek, insanları nizam ve intizama,, hayatın icaplarına saygı göstermeye alıştırmak, gerçek mutluluğun yolunu göstermek, bütün insanların tek bir aile efradı imişler gibi tolerans, kardeşlik ve sevgi havası içinde yaşayabilecekleri mutlu bir devreye doğru yol almalarını sağlamaktır.

Âdetler ve teamüller bir derneğin yasaların baskısı olmadan benimsediği kuraldır. Bu sayede herkes huzur içinde olur. Bıçakla yemek yemek, yahutta bir Bayanla yürürken yolun iç tarafından gitmek, yahutta evde şapka giymek gibi şeyler aslında günah değildir. Ama, hem şeklen iyi değil, hem de adâbı muaşerete uymayan şeylerdir. Masonlar da kendi âdetlerini geliştirmişlerdir. Hem Loca içinde hem Loca dışında bunlara göre hareket ederler. Bu adetlere aykırı hareket hernekadar suç sayılmaz ise de, Masonluğun âdâbına uymaz.

Locaya muntazam devam etmek, bilhassa yapılan şeyleri dikkatle izlemek lâzımdır. Ama kardeşlerin hepsi etrafa dikkatle bakmazlar. Ekseriya bir kardeşin, daha iyisini bilecek kadar eski bir Mason olmasına rağmen Locada ters yöne yürüdüğü sık sık görülür. Başkalarının bunu yapmadığını görmüş anlamış olmamız icabederdi. Bu bir teamüldür, ama bozulması halinde ceza verilmez.

Doğudaki Üs. Muh., Locanın kendisine verdiği, en yüksek mevkii işgal eder ve Ahmet veya Mehmet olduğu için değil, ama Locanın başkanı olduğu için girerken ve çıkarken kendisi selâmlanır. Bu selâmda içten hissedilerek ve terbiyeli bir şekilde yapıldığı gibi, umursamaz gibi baştan savma da yapılabilir. Sokakta bir bayanla konuşan bir adamın parmağını şapkasının kenarına dokundurmasıyla şapkasını çıkarması arasında büyük fark vardır. Şapka çıkarmak eski şövalyelerin dost bildikleri kimselere olan itimadlarını göstermek için miğferlerini çıkarmalarından zamanımıza yansıyan bir uygulamadır. Bir erkek bir kdına saygısını göstermek için şapkasını çıkarır. Bu işi şapkanın kenarına dokunmakla yapmak baştan savma bir iştir. Üs. Muh. in selâmlan ması da, mükellefiyetlerin ışığı altında onun hizmetlerine sadakatin bütün kardeşler önünde yeniden gösterilmesidir. Bu hareket Üs. Muh. in ve yemin kürsüsünün önünde, onun otoritesine ve temsil ettiği herşeye saygılı olduğumuzu gösterir. Bu selâmı sanki acelemiz varmış gibi veya isteksiz yapmak Masonlukta bir kabalıktır.

Bir Loca üyesi katıldığı her Loca faaliyetinde bütün kardeşlerin hizmetkârıdır. Hizmetkârlar büyüklerin önünde ayağa kalkarlar. Onun için hiçbir Mason Locada oturduğu yerden konuşamaz. Tabii bu Masonik yemekte yanyana oturanlar için geçerli değildir. Resmi celsede yapılan konuşmalarda uygulanır.

Oylama sırasında bir Locaya girmek veya çıkmak doğru değildir. Bir konuşma sırasında Locayı terketmek terbiyesizliktir. Bu iş bir gündem maddesinden diğerine geçerken aradaki boşluktan yararlanarak plânlanmalıdır.

Üs. Muh. sizi susturursa sinirlenmeyiniz. O, Doğuda kendisine verdiğiniz işi yapmaktadır. Ayni konu üzerine, yarım düzüne söz almayınız. Üs. Muh.

sizi kırmayarak söz verse bile, böyle konuşmak nezaket kurallarına ve Loca âdâbına uymaz.

Üs. Muh. bazı akşamlar uzun görüşmeler yapılmasını uygun bulmayabilir. Buna anlayış gösterir iseniz onun işini kolaylaştırmış olursunuz.

Toplantılara gelmeyen yahut geç gelenler vardır. Gelirler ise de görevlileri ve diğer üyeleri tenkid ederler. Üs. Muh. fikirlerini sorarsa, bir diyecekleri olmadığını söylerler. Loca içinde değil de toplantıdan sonra çalışmaların nasıl cereyan etmesi lâzım geldiği hususunda demeç verirler. İşte bunlar, bir Locayı mahvedecek hususlardır. İsterseniz herkes çalışırken sadece sütunlarda oturursunuz, bundan zevk de duyabilirsiniz. Ama, nafakanız az olacaktır. Ama, isterseniz sütunların sükûtundan ayrılıp çalışanlara katılabilir, zamanınızı ve gücünüzü bu yolda harcayabilirsiniz. O zaman nafakanız bu oranda artacaktır. Masonluğa ne verirseniz onu alırsınız, üstelik bir miktar da faiz alırsınız. Tıpkı bankaya koyduğunuz para gibi. Masonluğun en güzel tarafı büyük pay almak için çok vermektir.

Müşterek yardım sistemi üzerine kurulmuş birçok ve mükemmel organizasyonlar vardır. Sigorta şirketleri, ticaret şirketleri, kooperatifler, yardım cemiyetleri gibi. Bunların hepsi kendi içlerinde iyidir. Ama Masonluk bunların hiçbiri değildir ve bunların gördüğü işlerin hiçbirini yapmaz. Masonluk bir müşterek menfaat derneği değildir. Masonluğu bunlardan biri yapmak, veya Masonluktan çıkar sağlamak isteyen kimse, Masonluğun kendisine verdiği ulvî şeyleri küçültür.

Başkalarına yararlı olmak için evvelâ Masonluktan öğrendiklerimiz sayesinde kendimize yarar sağlayalım, o zaman başkalarına da yararlı oluruz. Günümüzde Masonluğun yararları spekülâtifdir. Görünmeyen taşlarla inşa ederiz, maddesel olmayan sıva ile taşları tutturuyoruz, gölge bırakmayan yazı tahtaları üstüne design'ler yaparız. Biz tamamen kalbin, dımağın ve ruhun ülkesinde çalışırız ve bunu içten yaparız. Bir Mason olarak Masonluğu maddi yaşamımızı rahatlaştırmak için âlet olarak gören ve böyle düşünen kimse Masonluğun derslerini öğrenmemiş kimsedir. Masonluğu, pazardan aldıklarını daha ucuza mâletmek için kullanılacak

bir yer yapmak isteyen, veya şahıslar üzerinde iş avantajı sağlamak isteyen kimse Mason değildir.

Masonluk, ruhumuza karşı yapılan baskı ve zulme karşı daima harp halindedir. Ama, Masonluğun dinlerle alıp veremediği birşey yoktur. Masonik tatbikatta kalbimiz temiz, zihnimiz anlayıcı, ruhumuz saygılı ve her halimizle mütevazi olmalıyız. Miskinler ve haylazlarla bile nazik, saygılı, tahammüllü ve sabırlı olmalıyız. İkna yolu daima kuvvet kullanmaktan daha ileri gider. Sövmek ve şiddet kullanmak bir işin isteksiz yapılmasına neden olur. Akıllıca hareket ederek kayıtsız ve duygusuzları doğru yola yöneltmeye çalışmalıyız. Bütün bu çabalar faide vermezse, o zaman onları, mükellefiyetlerini devamlı olarak yerine getirmemeyi adet edinmiş olduklarını kabul ederek, değersiz kimseler olarak defterden silmeliyiz. Zaman zaman omurgadan yosunlar kazınırsa gemi daha rahat yürür.

Tembelliğin etkisine hiç bir şey mukavemet edemez. Duygusuzluk, lâkayıtlık, bencillik Masonluğu verimsiz yapan şeylerdir. Derecelerde terfi etmek, yüzüncü dereceye çıksanız bile, dersler yarım yamalak öğretildiği takdirde hiçbir işe yaramaz. Masonluğa bağlılık göstermek, hatta toplantılara katılmak bile sıkıcı olmaya başlar. Bu düşmanlara karşı daima uyanık olmalıyız.

Masonluktan beklenen insanların birbirini sevmesi, fazileti remzeden gönye üzerinde hareket edilmesi, Başkalarının sana yapmasını istemediğin şeyi senin başkalarına yapmaman, daha doğrusu, kendine yapmak istediğini başkasına yapman, müşterek kuvvet ve teşvik için ruhsal açıdan elele vermek, bilgi aramak ve mutluluk depolarını arttırarak Dünyayı sefaletten kurtarmak olmalıdır.

Bütün bunlara rağmen insan tabiatından fazla birşey beklemek te doğru değildir. İnsanları olduklarından daha iyi kabul etmek de doğru değildir. Herkeste bir iyi taraf aramalı ve kötülükleri kaabil olduğu kadar görmemezlikten gelmeliyiz. Aksi halde, kendimizden başka, bütün insanların kötü olduğunu düşünmeye başlarız. Lâkaytlık ve duygusuzluk hislerinden kurtulmaya çalışmak da görevimizdir. Hasmımızın iştahlarını önlemek için mücadele etmek lâzımdır. İnsanların bencil olmayacaklarını

beklememeliyiz. Bazı işlerde bütün insanlar bencildir.

Çare bulamayacağımız birçok kusurlarımız vardır. Bunlar tabiatımızın bir parçasıdır. İnsanlar çaresiz kalınca nankör olurlar. İnsnları ve Dünyayı Tanrının onları yarattığı gibi kabul edip, onları bağışlamasını bilmeli ve bundan, en iyi şekilde, yararlanmaya çalışmalıyız.

İyi bir Mason olmak için gerçek bir Masonik kalıba sahip olmak lâzımdır. Masonluk o zaman size derslerinizi tatbik ettiğiniz oranda yararlı olacaktır. Evvela kalbinizde, sonra da kardeşlerle olan münasebetlerde onların daha iyi, daha mutlu, daha tatmin edilmiş, daha akıllı davranmaları için çalışmalara katılmak lâzımdır. Masonluk yardım, yasa, düzen, müsamaha, yurtseverlik, iyilik, namuskârlık, manevi yön, cesaret, sadakat, iman, tatlılık, kardeşlik, insan sevgisi öğretir. Bunları bilen ve tatbik eden kimse de iyi bir Mason ve mükemmel bir insan olur.

Dünya bir savaş meydanıdır, fiziksel kurallarda değirmen taşlarına benzer. Burada değirmenci olamayan öğütülür un olur.

Masonluk aslâ iflâs etmez, iflâs eden bu davranışlara uyamayan bazı Masonlardır.

Evrenin Ulu Mimarı hepimizi «Doğru Yol» dan ayırmasın. Dileriz öyle olsun.

Çırak İle Üstad Arasında Bir Diyalog (*)

Yako LEVİ

Ç. — Merhaba ... bey.

Ü. — Merhaba ... kardeşim.

Ç. — ... bey, biraz konuşabilir miyiz?

Ü. — Hangi konuda?

Ç. — Masonluk konusunda... aranıza katılalı, zihnimi kurcalayan bazı sorular var; beni aydınlatmanızı rica edeceğim.

Ü. — Memnuniyetle kardeşim ...izin verirsen, sormaya başlamadan evvel, benim vurgulayacağım bir husus var : Dış âlemde, değişik sıfatlar kullanarak, birbirimize hitap ederiz. Fakat biz masonlar, kendi aramızda bu şatafatlı sıfatları kullanmayız... hattâ kullanamayız... Bu nedenle, bundan böyle, bana hitap ederken... kardeş veya... Üs. diye hitap etmen gerekecektir... zîrâ bu bir kuraldır. Mason, kardeşlerine hitap ederken, bey, bay, başkan, müdür, paşam ve benzeri sıfatları kullanmaz...

(*) AHENK Muh. Lo. sında 21 Ekim 1981 günü yapılan konuşmadır.

Ç. — Özür dilerim... Üs. ım, bu bilmeyerek oldu.

Ü. — Kardeşim... özür dilemeyi gerektirecek bir durum yok; bilmemen doğaldır... ben sâdece uyardım. Şimdi sorularına başlayabilirsin.

Ç. — Geçenlerde, ziyaretçi olarak, bir loca toplantısına gittim. Üzerimde açık renk spor bir elbise vardı... içimde de balıkçı yaka bir kazak... yâni gömlek ve kravatım yoktu. Tanımadığım bir kardeş yanıma geldi, efendice hâl hatır sordu... hangi kola mensup olduğumu sordu... söyledim... benden özür dileyerek, üzerimdeki kıyafetle mâbede girmemem gerektiğini... münâsip bir dille anlattı. Durumu kavradım ve usulca mahfelden ayrıldım. Bu durum beni rahatsız etmedi desem yalan... Gece gözüme uyku girmedi... düşündüm durdum... ve bir takım sorular kafamda sıralanmaya başladı.

İlk sorum şöyle :

Hür ve kabul edilmiş masonlar... diye adlandırıldığımız kâlde... üzerimde hürriyet kavramı ile çelişen bir durumun baskısını duyuyorum. Daha açık bir ifâde ile... hür olduğuma göre... niye kıyafetime müdâhale ediliyor?... dilediğim kıyafetle mâbede girebilmeliyim.

Yeri gelmişken... benzer bir anımı ileteyim. Agap denilen bir yemek toplantısında içkime müdâhale edilmişti... yalnız şarap içebilirmişim... şarabı da hiç sevmem.

Ü. — Sorular bu kadar mı?

Ç. — Şimdilik aklıma gelenler bunlar... her hâlde daha olacaktır; onları da yeri geldikçe sorarım... izninizle...

Ü. — Mason mahfeli nev'i şahsına münhasır bir mahfeldir... hattâ sorunda belirttiğin gibi, bir mâbettir. Mâbet, Tanrı ile yakınlaşmak isteyenlerin bir araya geldikleri geometrik noktadır. Uygar toplumlarda bireyler, mâbetlerine temiz, derli toplu ve koyu renk elbise ile girerler... bu tür davranış, saygı göstermenin bir simgesi olarak kabul edilmiştir... evet, medenî insanlar medenî kurallara uymaktadırlar. Mason olan bir kimse, buna gözü kapalı olarak uymak zorundadır... çünkü Mason demek, insan demektir; aksi düşünülemez. Sorunun bu kısmına değişik açılardan cevap vermek

mümkündür. Fakat, zaman beni sözlerimi hesaplı kullanma zorunda bıraktığından, değişik açıdan, komprime bir cevap daha vereceğim :

Çırak olurken, Tü. Bü. Lo. sının yasalarına bağlı kalmayı taahhüt etmedin mi?

Ç. — Evet, ettim.

Ü. — O hâlde, sorularını bu cevabın ışığı altında tekrar gözden geçir ve cevaplarını kendi kendine ver.Bu ikinci cevabımla, sorunun ikinci kısmını, yâni içki ile ilgili olan kısmını da cevaplandırdığım kanısındayım. Bu nedenle, sorunun bu kısmına ayrıca cevap verme lüzum ve gereğini görmüyorum.

Ç. — Sayın Üs. ım, bu ikinci cevapla, beni yuvarlak kelime ve cümlelerden örülmüş fikir duvarına sıkıştırdığınıza inanmış görünüyorsunuz. Ben aynı kanıda değilim... siz Sayın Üs. ım, bu tüllerin arkasından çıkın ve bana öyle cevap verin.

Ü. — Çırak kardeşim, bu acemice ifâdeyi toleransla karşılanabilir olarak gördüğümden, yalnız bir hususu hatırlatmakla yetineceğim. Masonluk, allegori ve semboller dediğimiz tüllerin içindedir ve biz gerçek masonlar, hayâtın gerçeklerini bu tüllerin içinde bulmaya çalışıyoruz. Sana cevap vereceğim diye tüllerin arasından çıkarsam, Masonluğun dışına da çıkmış olurum ki... buna hiç de niyetli değilim.

Ç. — Allegori ve sembol dediğiniz... nedir?

Ü. — Çırak kardeşim, Mason olman için seni zorla... kolundan tutarak mı getirdiler? Kesinlikle kendi arzunla geldin diyeceğim... çünkü, Mason olurken, ben de aynı yol ve engellerden geçtim... ve bende de Mason olma arzusu yanında, tecessüs de vardı... ve bu tecessüs beni bir açlığa sevketti ve bu açlığımı, elime sıkıştırılan ritüellerin satırlarına gömülü bilgilerle gidermeye çalıştım ve çalışagelmekteyim.
Çırak kardeşim, bana, «ben mütecessis değilim» deme... tecessüs, normal bir insanın muharrik kuvvetidir... iç dünyamızla dış dünyamız arasında bir köprüdür. Mütecessis olmayan bir kimse, yorumsuz, bir ruh hastasıdır. Tecessüs

bir içgüdüdür. bütün canlılarda vardır. Harfleri güçlükle kelime hâline getirmeye başlar başlamaz... «bu ne... bu ne...» diye sormaya başlar insan yavrusu.
Şimdi, Mason olmayı başarmış bir insan olarak, «ben mütecessis değilim» deme.

Ç. — Sayın Üs. ım, bütün bu söylediklerinizin içinde, dolaylı veya dolaysız olarak, allegorinin ve sembolün târifine rastlamadım.

Ü. — Kardeşim, burada bir benzetme yapacağım. Bu benzetme, söylediklerine cevap olacak: Ben sana elmayı verdim... sen de alıp yedin... elmayı yediğin hâlde, bana hâlâ elmayı ne zaman târif edeceksin diye soruyorsun... Târîfe ne hâcet, elmayı yemekle, ne olduğunu öğrenmiş oldun... târifini de sen kendine göre yapmalısın. Masonluğun özelliklerinden biri, öğretilerini sembollerle ifâde etmesidir. Kısacası, Mason, leb demeden leblebiyi anlayacak insan demektir. Ama ben bu acemiliğini müptedîliğine veriyor ve «allegori» ile «Sembol» ü özetliyorum :
Allegori : Kinâyeli, remzî mecâzî anlatım... kinâyeli hikâye.
Sembol : Fikir veya fikirleri ifâde eden obje.
Örnek : Ritüellerdeki anlatımlar «allegori»; pergel, gönye ve benzeri objeler «sembol» dür.
Biraz evvel, «beni yuvarlak kelime ve cümlelerden örülmüş fikir duvarına sıkıştırdınız» derken, allegorik bir anlatım örneği vermiş oldun.

Ç. — Üs. ım, haklı olarak çıkışıyorsunuz... yalnız, izin verirseniz, bir itirafta bulunayım... ben o dediğinizi yaptım... tecessüsüm, ritüeli bir çırpıda âdetâ yuttu... fakat zevkine varamadım... ayıptır söylemesi, ben hâricî âlemde bir Üniversite Profesörüyüm... izninizle... okuduğumu anlarım...

Ü. — Çırak kardeşim... seni önce tevâzua dâvet ediyorum. Haricî âlemde her şey olabilirsin... fakat burada henüz bir çıraksın... Üs. da olsan, nihâyet sen de kardeşsin, ben de. Profesörlüğüne gelince: doğrusu, kardeşlerimden biri profesördür diye gurur duyarım. Evet, profesör olmuş bir kimse elbet de okudunu anlar... Fakat okuduğun metin, öyle rastgele yazılmış bir metin değildir. Mecâzî anlamda... bu

metin allegorilerle ve her biri değişik anlamlara gelen sembollerle doludur. Bu metinden yalnız bir tek anlam çıkmaz... her okuyanın anlayış ve kavrayışına göre değişik yorumlar çıkar. Bu bakımdan, sembollerin anlamı bilinmezse, defalarca da okunsa anlaşılamaz, zevkine de varılamaz. Bütün masonluk bilgileri ritüeller içinde değildir. Yâni, yazılı olmayan bilgiler, yazılı olanlardan daha çoktur. Masonlukta bu bilgiere EZOTERİK denir.

Bir kelime ile, Masonluk mâbette öğrenilir. Bu sebepledir ki, tahkîkatın yapılırken, senden devam hakkında taahhüt alınmıştı... gerçek anlamda Mason olmanın bir şartı da devamdır. Masonluk peşimizden gelmez, biz Masonluğun peşinden gitmek zorundayız.

Bir benzetişle, Mason, bir «kriptolog» durumundadır. Sembolleri birer şifre olarak kabul edersek, Mason, önce bu şifreleri (sembolleri) öğrenmeli ki, okuduğu metinden bir anlam çıkarabilsin... hattâ masonun işi kriptolog'un işinden de zordur. Zîrâ kriptolog, şifre anahtarı ile metnin gerçek anlamını kolaylıkla çıkarır... masonun elinde böyle bir anahtar yoktur ve yalnız metinlerden değil, objelerden de anlam çıkarıp yorum yapmak zorundadır... Bu bakımdan, kimse ben gerçek anlamda Mason oldum ve Masonluğu kavradım diyemez.

Zâten beş duyumuz Masonluğun boyutlarını kavrayacak güçten yoksundur. Değişik bir ifâde ile, Masonluk, dış âlemdeki klasik eğitim sistemlerinden farklı bir sistemle öğrenilebilir. Bu sistemin özelliklerinden biri de şudur : Hocası yoktur - kitabı yoktur - Mason, öğrenirken öğretir, öğretirken öğrenir.

Ç. — Sayın Üs. ım, bütün bu anlattıklarınız zihnimi karıştırdı. Masonluğun amacı insanın zihnini karıştırmak olmasa gerek; her hâlde olumlu bir amaca yöneliktir. Sizce bu amaç ne olabilir?

Ü. — Bu soruna cevap vermek zordur... «kesin cevabı şudur» şeklinde bir ifâde kullanamam... kullanılamaz da. Ancak senelerin tecrübelerine sığınarak kendime göre bir yorum yapabilirim... ama bu yorum gerçeğe ne kadar yaklaşır, bilemem. Sırf sorunu cevapsız bırakmamak için girişimde

bulunacağım... belki varsayımlar bu konuda bize ışık tutar ve hedefi uzaktan da olsa görmemize yardım eder.
Masonluk, rûh'un varlığını ve ölmezliğini kabul eder. Ana umdelerinden biri budur. İşin içine rûh girince, ister istemez, mistisizmin içinde buluruz kendimizi... Kudretine sığındığımız yüce varlığı da içimizde...

Ç. — Yâni, Masonluk bir dîndir mi demek istiyorsunuz?...

Ü. — Bunu da nereden çıkardın?

Ç. — Af buyrun... Rûh, Yüce Varlık ve Mâbet kavramları, bende olduğu gibi, sizde de dîn çağrışımı yapmıyor mu?

Ü. — Bu kavramları, genelde, mücerret olarak değerlendirirsek, çağrışım doğrudur. Fakat bu kavramları Msonluk görüşü içinde değerlendirirsek, işin mâhiyeti değişik bir yön alır... ve Masonluğun bir dîn ve hattâ bir mezhep olmadığı da ortaya çıkar.
Çırak kardeşim, bu şüphelerini yerinde buluyorum... sen ne de olsa aramızda yenisin; dış âlemin antimasonik etkenlerinden henüz sıyrılamadığını ve bir an önce içindeki şüpheleri yok edip sıyrılmak istediğin için bu soruları sorduğunu biliyorum. Ben de, şüphelerine açıklık getirmek için, elimden geldiğince, kafa yapım oranında, yararlı olmaya çalışıyorum... bu nedenle de kendimi büyüteç'in altına koyuyorum...
Beni yeni tanıyorsun, kim olduğumu bilmemen de doğaldır. Ben..... yim. «A» dînindenim. Aramızda «B» ve «C» dîninden olanlar da var; hattâ «C» dîninden olanlar kaahir çoğunlukta. Ve ben aralarında «A» dîninin hemen hemen tek temsilcisiyim. Bu güne dek, «A» dînindenim diye hiç bir farklı muamele görmedim... farklı muamele bir yana, bir masonun erişebileceği yüksek pâyelere de lâyık görüldüm... Bir gün olsun dînî inanışlarımdan sapmam için şu veya bu inanç lehinde, dolaylı veya dolaysız, fikrî çalışma yapıldığını veya girişimde bulunulduğunu görmedim... bu husus, diğer dinlere mensup kardeşlerim için de geçerlidir.
Bu söylediklerimin ışığı altında, bir de Büyük Loca Tüzüğünün başında mevcut «Hür Masonluğun Prensipleri» adı altında toplanmış on maddeyi iyice oku ve ondan sonra

bana ne düşündüğünü söyle; hem de çekinmeden. Bu konuda yapacağın yorum, seni ya yanıma getirecek veya karşıma koyacak. Her iki durum da benim makbulümdür. Aksi görüşte bulunursak da, biz yine kardeşiz... bana göre, Masonluğun îcâbı budur.

Ç. — Üs. ım, bu dediğinizi aynen yapacağım... fakat... bu âna kadar gösterdiğiniz toleranstan cesaret alarak, son olarak, tecessüsümü tahrik eden bir hususa değineceğim... Bir an için görüşünüzün isabetini var sayalım... varsaydığımıza göre de, toplantı yerimize mâbet yerine lokal dememiz gerekmez mi?...

Ü. — Mukaddes kitapları açtıktan ve Yüce Varlığın şânını andıktan sonra mesaiye başladığımıza göre, böyle bir yerin adı ancak mâbet olabilir. Değişik bir ifâde ile, farklı inançlı kimselerin kardeş sevgisi ile bir araya geldikleri, inançlarında bağımsız kaldıkları ve Yüce Varlığın, aynı ve tek olduğuna inananların bir araya geldikleri yer, ancak mâbet diye adlandırılabilir.

Ç. — Üs. ım, sizi yordum... özür diler ve teşekkür ederim... dediğinizi de yapacağıma söz veriyorum.

Ü. — Sayın kardeşim, asıl ben sana teşekkür ederim... sen ritüeli iyice gözden geçirmemiş olsaydın, bu kadar soru soramazdın... soru... ve yerinde soru sorabilmek, bir ilginin varlığını gösterir; bu ilgin seni Masonluğa yaklaştırır.
Şunu da ilâve edeyim; kardeş olduğumuza göre, birbirimize, karşılıklı olarak, «sen» diye hitâp etmemiz yerinde olur.

Gönyeden Pergele Geçiş

Reşat ATABEK

Mason sembolizminde gönye ve pergel özel bir anlam taşır. Sembollerin yardımından faydalanarak gerçeği aramak, hiç olmazsa gerçeğe yaklaşmak isteyenler, genellikle muayyen semboller üzerinde bilhassa durmaktadırlar. Ortaçağda mabedlerin inşasına kendilerini vakfeden insanlar kullandıkları muhtelif âletler arasında gönye ve pergel ile bilhassa ilgilenmişler ve kutsal âleme yaklaşmak ve akıl ve hikmet sahibi olmak için bu âletlerle nakil edilen sembollere önem vermişlerdir. Masonların kullandıkları âletler geometrik şekillerin çizilmesine yardımcı olduklarından, Fisagor ile batıya yayınlanmış olan görüşlerle de bu suretle bağlantı kurulmuştur.

Mabedin inşası

Masonlar geçmiş devirlerde, batı ülkelerinde hayranlıkla hâlâ temâşâ edilen büyük katedralleri inşa etmişlerdir. Ayrıca kişiyi bir mâbed olarak mütalaa etmişler ve kişinin değerlendirilmesine, inkişafına itina edilmesini zaman zaman dile getirmişlerdir. Benimsedikleri sembolleri değerlendiren ve geleneklerine saygı duyan bu günün masonları da, her bir kişinin kişiliğinin bir mabed olduğunu, bunun özenle inşa edilmesinin, şekillendirilmesinin ve bu nedenle gönye ve pergelin kullanılmasında

hassas davranılmasının gerektiğini kabul ederler.

Mason topluluğuna kabul edilen her kişi, daha ilk adımlarını atarken, gönye ve pergel ile karşı karşıya bulunmuş olmasına rağmen, çalışmalarının müspet bir şekilde ilerlemesi halinde, neden gönyeden pergele geçmektedir? Neden iki defa bu geçişin gerçekleşmesini kişiliğinde, nefsinde sağlamak zorunda bulunmaktadır? Bu konunun kısmen aydınlığa kavuşabilmesi için mabedin hangi esaslara uyularak inşa edildiği tespit edilmelidir.

Mabedin inşasına kalkışan Mason Üstadı güneyden kuzeye her şeyden önce düz bir hat çizer. Bu çizginin bir noktasında durarak ve gönyesini kullanarak doğudan batıya ikinci bir hat çizer ve bu suretle bir birini 90 derece kesen iki çizgiyle haç sembolünü gerçekleştirir. Bu sembol ise en eski semboller arasında yer almaktadır.

Tekris edilen her kişi güneyden kuzeye çizilmiş hat üzerinde bulunur ve tekris sonuçlanınca da birinci nazır, güneyden kuzeye, doğudan batıya ilânları yaparak, yeni tekris edilen kardeşi takdim eder ve onun mason olarak benimsenmesinin gerektiğini belirtir.

Güneyden kuzeye, doğudan batıya birbirini kesen iki hattın kesişme noktası özel bir önem taşır ve geometrik nokta olarak tanınır. Toplantılar bu geometrik olan ve ancak üstadlar tarafından bilinen noktada yapılır. Mason olgunlaşma süresince farklı seviyelerde olmakla beraber, 3 defa bu geometrik nokta ile karşı karşıya kalır.

Haçın çizilmesinden sonra, geometrik noktadan hareketle ve yine gönye kullanılarak bir kare çizilir. Bu kare mabedin duvarlarının nerede inşa edileceğini belirtir. Mabed kare olacaktır. Kare, muvazene, ölçü, ahenk, emniyet, istikrar anlamına gelir. Mason nefsinde bu vasıfları gerçekleştirmek için gayret eder, gönye ona yardımcıdır.

Yerde karenin çizilmesiyle mabedin inşasının ana hatları belirmiştir. Bundan sonra çıraklar, kalfalar ham taşı yontup, birleştirip mabedin dıvarlarının yükselmesini sağlarlar. Bu çalışmanın iki özelliği vardır : çalışma toplumsaldır. Her arıza toplum için çözümünü bulmalıdır, topluma devamlı olarak ancak üstat ışık tutar. Mabedin dıvarları inşa edilirken süslenmesine gayret edilir. Akıl ve hikmetle plan çizilmiş-

tir, kuvvet kullanılarak taşlar yontulmuş, dıvarlar inşa edilmiştir ve devamlı olarak mabedin güzel olması için ayrıca gayret sarf edilmiştir. Bu suretle geometrik nizam farklı bir ahenk içinde yumuşatılmış olmaktadır. Sonuç olarak, geometrik nizam ile sağlanan düz hat dalgalanmakta, düz hat ile iğri hat arasında bir yaklaşım sağlanmaktadır, bu suretle de yaşam güçlüklerine uyularak aşamaların sağlanmasına gayret edilmektedir.

Dıvarların inşası sağlandıktan, kare gerçekleştirildikten, kişi bünyesinde ölçüyü, muavezeneyi, ahengi sağladıktan, güzelliğe yer verdikten sonra üstad yeniden ön planda ödevini yerine getirmekle yükümlüdür. Farklı bir seviyeye erişildiğinden âletler farklı bir şekilde kullanılacaktır. Gerçeğe yaklaşılırken, kişide, hareket tarzında ve düşüncelerinde, özlü değişiklikler husule gelecektir.

Üstad temelde haçı çizerken gerçekleştirdiği geometrik noktayı bu kere dıvarların bitimi hizasında ikinci bir defa yeniden tespit etmek zorundadır. Bu aşamadan sonra üstad, o ana kadar kullandığı gönyeyi terk ederek pergele geçecek, pergelin bir ucunu geometrik noktaya yerleştirdikten sonra, tam dıvarların üzerinden geçen ve temelde var olan kare içinde daireyi çizecektir. Bu daire temeldeki kareye paraleldir ve dört dıvara 4 noktada temas etmektedir. Yunanlılardan kalan görüşe nazaran evren 4 unsurdan; su, toprak, ateş ve havadan müteşekkildir. Bu durumda bulunan ve daireyi çizen üstad mason dünya ile bağlantılıdır ve fakat dünya ile kutsal alem arasında vasat bir ortamda bulunmaktadır. Dairenin kareye paralele ve kare içinde olup kare ile 4 noktada temasta bulunması, dünya ile bağlantılı olmasından ileri gelir; ancak dairenin çizilmesiyle, kutsal alemin sembolü ile karşılaşılmaktadır. Bu aşamada mason gönyeden pergele geçmektedir.

Şu hususu da ilâve etmek gerekir: gönye ayrıca maddeyi ifade eder, pergel ise fikri, ruhu dile getirir. Gönyeden pergele geçmekle, mason madde âleminden fikir ve ruh âlemine girmiş bulunmaktadır. Can ile ruh arasındaki bu aşamada, islam düşünce âleminde benimsenin görüşe göre masonun ruh âleminden çok, can âlemine geçmiş olduğu ve müteakip merhalede ise, kubbe-

nin inşasına geçildikte, ruh âlemine ulaştığı kabul edilebilir.

Çin düşünce âleminde özel mevkii olan Tao-Tö-King'ten aynen şu sözcükleri naklet-mekte yarar vardır :

Büyük kare köşesizdir,

Büyük vazo yavaş tamamlanır,

Büyük müzik sezsizdir,

Büyük resim şekilsizdir,

Gilzi olan Tao'nun adı yoktur,
Ancak yalnız o

Tüm varlıkları destekler, tamamlar.

Temelde bulunan geometrik nokta ile, mason, dairenin çizilmesi anında, ikinci defa karşılaşmaktadır ve bu nokta sayesinde kareden daireye geçmek için ceht etmek zorundadır. Mason bu çalışmasıyle profan âlem ile kutsal âlem arasında bağlantı kurmaya gayret etmektedir.

Üstad, bilinç ve akıldan faydalanarak dıvarların inşasını sağlamış ve bunun için çırak ve kalfaları çalıştırmıştır. Ancak havada, dıvarların bittiği seviyede, boşlukta pergelin ucunu dayayacak geometrik noktayı bulmakta zahmet çekeceği kuşkusuzdur. Bu merhalede kutsal âlemin kendisine lütfettiği hikmetten faydalanacak ve pergelinin ucunu kalbine dayayarak daireyi çizecektir. Bhagavat - Gita'da belirtilen hind düşüncesine göre Tanrı her kişinin Kalbini mekân olarak seçmiştir.

Daire çizildikten sonra mabette kalfa ve çıraklar yonttukları taşları yine birleştirmeğe devam edip, bu kere gönye ve pergeli birlikte kullanarak, temelde kare olarak çizilen alanın yavaş yavaş daireye inkilap etmesini temin edeceklerdir. Bu aşamanın sonuçlanması ile, kubbenin dayanacağı temel atılmış ve inşasına geçme zamanı gelmiş olur.

Mabedin inşasının son merhalesi olan kubbenin çizilmesi gerektiğinde, üstada değil de ketum üstada müracaat lüzumu duyulur. Ketum üstad geometrik noktayı havada bulur. Bu noktanın madde ile hiç bir şekilde ilişkisi yoktur, hislere hitap etmez. Ketum üstad bu aşamayı gerçekleştirdikte ve pergeliyle kubbeyi teşkil edecek çizgiyi, yarım daireyi, mabedin temeline bu kere paralel olarak değil de, tam aksine amut olarak çizer, bu işlem için ikinci defa gönyeden pergele geçmiş bulunur.

Ketum üstad kubbeyi nasıl çizer? Kutsal âleme geçişin var-

lığından habersiz, bu geçişin nasıl olduğunu, nasıl gerçekleştiğini bilememekteyiz. Bu geçişin açıklanmasının mümkün olmadığı belirtilmektedir. Akıl ve hikmetin daha ilerisinde bulunan bir merhalenin varlığı kabullenilmektedir. Kelimelerle, sözcüklerle, açıklamalar sağlanamamaktadır. Bilincin dışına çıkıldığı iddia edilmektedir. Bu nedenle sırla karşı karşıya bulunulmakta ve sırrın ifşasının imkânsızlığından bahis edilmekte ve kubbeyi çizen üstada da ketum üstad denilmektedir. Alşimistler sır ve ketumiyet hakkında «Bilen açıklamaz, açıklayan bilmez». dediklerini tekrarlamakta yarar var.

Mabedin inşasının son merhalesinde belki Hind tefekküründe önemli yeri olan Bhagavatgitâ'dan bir kaç sözcük naklet-mekte isabet olacaktır.

«Kişi eskimiş giysilerini atıp yenilerini giydiği gibi, cisimlenmiş» olan Varlık, eskimiş bedenini atıp yenilerini canlandırır».

«Silahlar O'nu delemez ateş yakamaz, su ısıtamaz, rüzgâr kurutamaz».

«Ne delinir, ne yanar, ne ıslanır, ne kurur».

«Zaman dışındadır, her şeye nüfuz eder, sabittir, değişemez, kadimdir.»

Geometrik nokta

Mabedin inşasında ve 3 merhalede geometrik nokta ile karşılaşılır. Bu konu etrafında bazı açıklamalar yapmakta yarar var.

En önde şu hususu belirtelim: Her 3 geometrik nokta mabedin merkezinden geçer; şakul hat üzerinde olup, mabedin inşasında çizilen haç ve kareye amut bulunmaktadır. Bu hat masona hem şakuldan ayrılmamasının, hem de kutsal âleme yükselmesinin gerektiğini hatırlatır.

Şakul hat üzerinde bulunan 3 geometrik noktanın temelde olanı, güncel yaşantımızı nizamlayan merkezi teşkil eder Kareden daireye geçişte tespit edilen ikinci nokta kutsal âlemle profan yaşantımızın karışımında bulunmaktadır ve yükselmeye yönelik kişiye rehberlik etmekte ve ona ışık tutmaktadır. Kubbenin çizilmesinde dayanak olan 3. nokta ise kutsal âlemle ilgilidir.

Geometrik nokta üzerinde durulurken Hintlilerin tekerlek sembolü ile ilgilenmek gerekir. Tekerlek sabit bir nokta etrafında döner. Evrende de tüm

varlıklar hareket halinde bulunmakta, ancak bunların sabit bir nokta etrafında döndüğü kabul edilmektedir. Yaşam boyunca kişi bir tekerlek çevirir, bazen tekerleğin üstünde, bazen de aşağısında bulunur, bazen elemli, bazen neşeli olur. Yaşam bunalımlarından kurtulmak için hareketsiz olan merkeze, noktaya, yaklaşmak gerekir.

Nokta üzerinde batı görüşlerini değerlendirmeğe gidildikte, ortaçağda geçerli olan kabalistler tarafından benimsenen görüşlere dikkatimizi çevirmek zorundayız. Bu görüşe nazaran Evren var edilmeden önce, Tanrının yaratıcı gücü bir noktada toplanmış, teksif edilmiş bulunmaktadır. Bu ilk noktadan hareketle 2., 3. ve müteakip noktalar var olarak Evren husule gelmiştir. Tanrının yaratıcı gücünün tekâsüf ettiği bu ilk nokta Kozmosun tam ortasında bulunmakta ve dünyanın temel taşı olarak değerlendirilmektedir. Kabalistler bu noktanın Kudüs'te bulunduğunu kabul ederler. Aynı düşüncenin muhassalası olarak İslam âleminde kâbe tüm varlıkların merkezi olarak benimsenmektedir. Dünyayı, evreni yoktan var eden bu birinci nokta, Kozmos gerçekleştikten sonra da kâinatı devamlı beslemekte, yenilemektedir. Ortaasya Türklerinde şaman, kutsal âlemle ilişki kurmak için 9 basamaklı merdiveni teşkil eden ve çadırının ortasından göğe doğru yükselen ağaca tırmanır. Amacı Kutup Yıldızına yaklaşmaktır. Bu yıldızı kutsal âlemin kapısı olarak benimser. Gökte tüm yıldızlar hareket hâlindedir, kutup yıldızı sabittir, istisna teşkil eder. Hâkim görüşe nazaran Evrende kımıldamayan bir nokta vardır ve bu nokta özel bir anlam taşır.

Mason düşüncesine göre devamlı değişime tabi olan ve harekette olan Evrende, değişmeyen, sabit olan, devamlı ışık merkezi olan ve emniyet sığınağı teşkil eden bir merkeze, bir noktaya ihtiyaç vardır. Bu nokta geometrik noktadır ve bu noktada toplantıların yapılması ile kutsal âleme yaklaşma olnakları aranmaktadır.

Atatürk'ün Düşünce Yapısı

İsfendiyar AÇIKSÖZ

ATATÜRK'ün düşünce yapısının etüdünü aşağıdaki 5 bölüm içerisine sığdırmaya çalışacağız.

1 — ATATÜRK'ün düşünce yapısınını oluşturan etkenlere kısa bir bakış

2 — ATATÜRK'ün düşünce yapısının işleyici

3 — Gerçekçi Atatürk

4 — ATATÜRK'ün düşünce yapısının temel taşları

5 — ATATÜRK ve toplum

1 — ATATÜRK'ün düşünce yapısını oluşturan etkenlere kısa bir bakış

a) **Tarihsel etken** : Makedonya'dan tarihte pek çok önder ve devrimci yetiştiği göz önüne getirilecek olursa, Mustafa Kemalin de yöresel olarak böyle bir etkenden pay aldığı kabul edilebilir.

b) **Çağ** : 1900 lere gelinirken Avrupa'da teknik buluşların ekonomik yaşama, özgürlük, bağımsızlık ile ilgili fikirlerin ise toplumsal yaşama büyük etkileri olmuştur. Avrupa devamlı bir uygarlaşma, değişme hâlindedir. İleride de üzerinde durulacağı gibi,

Atatürk okul çağlarından itibaren bu değişimleri kişisel bir takibe almıştır.

c) **Selânik** : Bu şehir, Batı ile Osmanlı İmparatorluğu arasında, özellikle Batı ile İstanbul arasında bir kapıdır. Aslında küçük bir limandır ama fikir hareketleri bakımından uygarlaşma akımının bir güzergâhıdır. Daha doğrusu Batı'dan çektiği temiz havayı İstanbul'a püskürten bir hava deliği gibidir.

d) **Aileden gelen huy mirasları ve okul öncesi davranış yerleşimleri :**

Ailenin tek oğlu olduğundan, daha önce de kardeşleri öldüğünden, yetişmesine büyük özen gösterildiği, akıl ve ilk kişilik gelişmeleri bakımından gereken sevgiyi, şefkati ve maddî desteği ailesinden bulduğu anlaşılıyor. Sebatkârlığını ve ince zekâsını annesinden aldığı ileri sürülebilir. Küçük Mustafa'nın okul öncesi davranışlarında yaradılışından gelen şu özellikler ortaya çıkıyor.

— Her zaman ciddi ve ağır başlıdır.

— Anormal denecek kadar kendi kendine yeten,

— Yaşıtları ile oynamak yerine yalnızlığı seçen,

— Bol bol düşüncelere dalan,

— Aklının kabul ettiğini yapan, etmediğini de yapmayan bir çocuktur.

— Her soruna kendi kendine çözüm aramaya çocukluğundan beri alışmıştır.

e) **Babanın ölümü - Bülûğ çağı :**

Babanın ölümü bulûğ çağına rastladığından küçük Mustafa kısa bir müddet bir bunalım devresi geçiriyor. Yaşamı karanlık görmektedir. Yalnızlığı, düşüncelere dalmayı daha çok alışkanlık haline getirmiştir. O yaştaki küçük bir çocukta babasının ölümünün bilinç altında ne gibi olumsuz izler bıraktığı bilinemez. Bunları yaşıtları ile oynamak yerine, yararlı işler yapmak, bir şeyler öğrenmekle ödünlemektedir. Dayısının çiftliğinde çobanlık, tarla bekçiliği, ahır temizliği gibi çeşitli çiftlikle ilgili işler yaptığı biliniyor. Böylece öğrenmenin de yöntemini bumuştur. Bilfiil kendi yaparak, sınayarak, yanılmalarını düzelterek. Gerçekçilik yanı'nın

ilk tohumları filizlenmeye başlamıştır. Dul bir kadının oğludur. Küçücük yaşında ham taşını yontmaya başlamıştır.

f) **Askerî Okullar :**

O çağlardaki Askerî Okullar Batı Uygarlığını örnek alan en ileri seviyede Eğitim yapan yegâne okullardır. Diğer okullar ya dinsel eğitim yapmakta idiler ya da seviyeleri Askeri Okullar seviyesinde değildi. Mustafa Kemâl Askerî Okula kaydedildiğinde bunalımını atlatmış, ve gideceği yolu da bulmuştur. Gene düşüncelere dalmaktadır, yalnızdır, kederlidir ama bunları artık dersleri, kitapları ile ödünlemektedir. Sonuç olarak başarılı bir öğrenci olmuştur. Okulda yeni bir kişilik oluşumuna daha tanık oluyoruz. Daima herşeyde 1. olmak isteyen, 2. olmayı kabul etmek istemeyen bir davranış biçimi yavaş yavaş onda yerleşmektedir. Daha sonraları bu davranış Liderlik oluşumu'nun temel taşlarını meydana getirecektir. Manastır Askerî İdadîsinde okuduğunu anlayacak kadar bir Fransızca öğrenimi yapmıştır. Özgürlük, bağımsızlık, toplumsal hareketler ile ilgili Batıda çıkan en son yayınları takîp edebilmektedir. Voltaire, J. J. Rousseau, Desmoulins, Montesquieu, Auguste Comte gibi yazarların fikirlerini öğrenebilmek tedir. Haftalık çıkan 2 Fransızca dergiden özgürlükçü, devrimci hareketleri büyük ilgi ile izlemektedir.

Konfüçyüs : İnsan, 15 yaşında incelemeye araştırmaya başlar, 30 yaşına gelince nerede duracağını bilir der.

Bu, Mustafa Kemal'de aynen olmuştur. 15 yaşında, yaradılışından gelen nitelikler ruhsal yapısında büyük bir patlama meydana getirerek onun büyük bir devrimci olmasına neden olan temeli atmıştır. 30 yaşına geldiğinde ise, nerede duracağını iyi bilmiş, düşünce yapısının temel taşlarını tam yerlerine yerleştirmiştir.

— Özgürlükçü demokrasi yanlısıdır.

— Ordunun politikaya, çağdaşlamaya tam bağlıdır.

— Uygarlaşmaya, çağdaşlaşmaya tam bağlıdır.

— Düşünce ve görüşlerini, muhataplarına kolaylıkla kabul ettiren bir inandırma yeteneğine sahiptir.

— İyi bir örgütçüdür.

Mustafa Kemal'in 30-40 yaşlarına rastlayan dönemi Askerlikle ilgili uğraşılarını kapsadığından konumuzun dışında kalmaktadır. Ancak bu dönemde de yaşam davranışından elde ettiği deneyimlerle, düşünce yapısına yeni değerler kazandırmıştır. Bunların onda büyük olgunlaşmalar sağladığı biliniyor.

Düşünce yapısının oluşum safhasında Mustafa Kemâl devamlı öğrenen, vermekten çok alan, sanki devamlı şarj edilen bir akümülatör gibidir.

2 — ATATÜRK'ün düşünce yapısının işleyişi

1924 lerde Mustafa Kemal 43 yaşındadır. Yaşam san'atının bir Ustası vardır karşımızda, almayan veren, öğreten bir önderdir artık o.

Çağdaşlaşma ve Laikleşme hareketine şöyle bir demeç vererek başlar :

«Ülkemizin gelişerek refâha kavuşması lâzımdır, bunun için çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmalıyız. Önce, Orta çağın geri kalmışlığının izlerini taşıyan zihnimizi değiştirmeli, sonra da topluluğumuzu bu ilkellikten kurtarmalıyız. Ancak bunlar çok çalışmakla yapılabilir. İdealemiz uygar bir toplum olmaktır. Çağdaşlaşmayan Ülkeler özgürlüklerini koruyamazlar, bu bir seçme işi değil ölüm kalım işidir. Uygarlık kendisine katılmayanları siler süpürür yok eder. Ön yargıları safsataları bir yana bırakalım, aklımızın bize gösterdiği yöne yürüyelim, bu yol, bilime, uygarlığa giden yoldur» (1).

O tarihlerde henüz Osmanlı enkazı ortada iken, ekonomik toplumsal engellerin aşılması gerekirken bu sözler herkese bir serap, bir hayal gibi geliyordu. Ancak 14 yıl gibi kısa bir süre sonra, ne Ingiliz, ne Fransız ne de Rus Devrimleri ile kıyaslanabilecek, onlardan daha üstün bir Türk Devrimi meydana gelmişti. Ne Cromwell, ne Robespierre, ne de Lenin lideri oldukları toplumun ne felsefelerini, düşünce metotlarını ve kaderlerini ne de dillerini, yazılarını, giyimlerini, genel yaşam alışkanlıklarını değiştirebilmişlerdir. Oysa Atatürk'ün Devrimi siyasal, toplumsal olduğu ka-

(1) Dumlupınar'da 1924'de yaptığı konuşma.

dar ruhsal alanda da başarılı olmuştur. Ayrıca Türkiye Dünyanın en sulh'çü Ülkelerinden biridir de (2).

Tüm bu başarılar, yalnız başına çalışmaya alışmış, sesini çıkartmayı bilmediğinden yaptığı işlerden dünyada çok kimsenin haberi olmayan fakat gece gündüz çalışan bir adamın eseri idi. O'nun düşünce yapısının işleyişine bir örnek olması bakımından bir manevrada Atatürk'le beraber bulunan bir Ataşemiliterin izlenimlerini zikredelim : «Mustafa Kemal, harita üzerinde üstün bir mantık dizisi ile, sanki bir denklemin çözümlenişi gibi kanıtlamak istediği Plânın sonucunu şöyle açıklıyordu :

1 — Eşit kuvvetlerdeki düşman ordusu denize dökülmüştür.

2 — Eğer iki kez kuvvetli düşman güçlerinin ilerlemesi söz konusu ise, bunlar durdurularak kontrol altına alınmıştır.

3 — Eğer, Üç kez kuvvetli düşman güçleri söz konusu ise, bunlara kafa tutabilecek olanaklar elde edilmiştir (3).

Bu örnek, Mustafa Kemalin düşüncelerinde nasıl çeşitli seçeneklere yer verdiğini göstermesi bakımından değerlidir.

ATATÜRK'ün düşünce yapsı bilimsel bir incelemeden geçirilecek olursa, bulgular şöyle özetlenebilir. En küçük ayrıntısına kadar algılanmaların saptanması, bunların en iyi biçimde tasnif edilmesi, hâfıza kayıtlrının eksiksiz yapılması, bu algılanmaların yerinde kullanılması. Sanki Aristo'nun bahsettiği iradeli, düşünceli ve âdil hareketleri tanzim eden beyindeki yargılama merkezi karşımızdadır. Bu merkez bir kompüter gibi işleyerek düşünceleri, yargıları, kararları düzenliyordu. Dikkat ve düşünce yetenekleri en üst seviyede kullanılabiliyordu. Bu merkezde gerçek : düşünceleri ayarlayarak durağan bir programa bağlıyan Sistem hâline gelmişti. Bu Sistemin değerler üzerinde düşünerek saptadığı bir Genel Plânı vardı. Bu Plân uzun süren bir uğraşı ve çalışmanın ürünüdür. Tüm Çağdaşlaşma, Laikleşme, ve Devrim hareketleri hep bu İdeal Plânın bölümleridir.

Bir Yazar ATATÜRK'ün düşünce yapısının işleyişini şöyle anlatıyor :

---

(2) Georges Duhamel - La Turguie Nouvelle

(3) Noelle Roger - Anadolu - La Turguie de K. Atatürk.

(4) Eugène Pittard - A travers l'Asie mineure

«Tesadüfe hiçbir şey bırakmazdı, çok ince hesaplar yapmaktan zevk alırdı, önce konuyu özenle incelerdi, gereken tüm önlemleri kafasından geçirir, uygulamaya geçmek için olabilecek en uygun zamanı saptar, olayın lojik olarak iyi ya da kötü yanlarını tüm toplumun anlayabileceği biçime sokarak meydana çıkarır, önce kamunun kabülünü sağlar, işin yasal bölümlerinin halledilmesi Parlamento'da formalite'nin yerine getirilmesi gibi bir şey olurdu. Hilâfet ve Saltanatın kaldırılması, Eğitimin Lâikleştirilmesi Şapka yasası gibi tüm Devrimler hep böyle bir sırayı takip etmiştir (4). En büyük özeliklerinden biri de düşünce ve dikkatini çeşitli konular üzerinde aynı yoğunlukla toplayabilmesi idi. Bir başka Yazar Atatürk'ün bu özelliğini belirten anısını şöyle dile getiriyor :

«Köşkte büyük salonda başka misafirler ile beraber oturuyorduk. Bir odada İstanbul'da yapılacak Balkan Paktının hazırlıkları ile ilgili çalışmalar yapılıyordu, başka bir odada Bakanlar Kurulundan bir Grup toplntı hâlinde idi, Atatürk saatlerce süren Ülke işlerinin yönetimine ara vererek geldi aramıza oturdu. Aramızda bulunan tarih Kurulu üyelerine tarih ile ilgili bir konuyu açıklamaya geçti. Etilerin Anadoluya gelirken geçtikleri yolları harita üzerinde gösteriyordu. Onların Anadoluya ileri bir uygarlığı getirmiş olduklarını belirtiyordu. Bir ara Fransadan gelen Doktoru ile görüştü. Bir dakika boş kalmıyordu, bir konudan diğerine geçiyordu. Çalışması burada da bitmeyecek, bütün gece seçeceği bir konuyu Kütüphanesinde incelemeye devam edecekti.- Çok çalışıyorsunuz Ekselans dedim, kendimi bir mâcerâya atarak, kılıcın zaman zaman kınını kullanması gerektiğini söyledim, şiddetle yanıtlayarak «kın bedendir, her zaman bir beden bulunabilir, önemli olan kılıcımızdır» dediğini belirten Yazar, daha sonra, bu sözlerin, Mustafa Kemalin daha önceleri ileri sürdüğü «2 Mustafa Kemâl vardır, biri fânî olan, diğeri toplumunun bilincinde yaşayacak olan» biçimindeki fikirleri ile, zihninde bir anlam birliğine ulaştığını anlatıyor (5).

Atatürk olayları zorlamaz, ustaca takip ederdi, uygulamaya geçecek zamanı öyle ustaca saptardı ki; bu andan itibaren geriye dönülecek tüm köprüler yok edilmiş olurdu. Mantık zinciri eksiksiz

---

(5) — (13) : Noëlle Roger — Anadolu (La Turquie de K. Atatürk)

di. Aldığı kararlar incelenecek olursa, bunlar blok halinde alınmış kararlar değil, safha safha uygulanacak yetkin kararlardır. Önce Ülke düzeni ve esenliği sağlandı, Saltanata son verildi, Cumhuriyet ilân edildi, Halifelik kaldırıldı, Devrimler bir sıra ile gerçekleştirildi. Uzun vâdeli bir gelecek tahmini yapılmış, eldeki veriler gerçekçi olarak değerlendirilmiştir (6).

3 — Gerçekçi Atatürk

ATATÜRK, insanları değil, realist sorunları zorlamıştır. Dar olanakları verimli biçimde kullanarak toplumsal değişimleri, kültürel engelleri somut değerlere ulaşacak şekilde aşmıştır. Yoksa insan her yerde aynı insan, hele kadın ise aynı kadındır (7).

Kadın haklarının verilmesi, çarşafın kaldırılması Devrimlerinin, diğer Devrimlerden daha kolaylıkla sağlandığını Atatürk bir konuşması sırasında şöyle anlatmaktadır.

«Bir önder, Kadınların, 2 seks arasındaki farklılıkların kaldırılması ile ilgili istemlerini ve kendi câzibe ve güzelliklerinin örtülmesinden hoşlanmadıklarını bilmeli ve bunu değerlendirebilmelidir» der (8). Onun uygulamadan önce bir Planı vardır, bir de hedefi; bunlardan onu kimse geri döndüremezdi. Plana ve hedefe öyle bağlıdır ki, başarılı olmak için hedefi tayin eder, ona varmak için hangi engeller aşılacaktır, bu sorunun yantını düşünce yapısında arayarak, harekete geçerdi. Sistem budur (9). Atatürk'ün büyüklüğündeki sır; olanak ve fırsatlarının ölçüsünü bilmesinde ve bunları zamanında kullanmasındadır (10).

«İnsanları savaş alanlarında tanıdım, ateş altında, ölümün soğuk yüzü» ile karşı karşıya iken orada insanın karakteri ayan beyan karşınızdadır (11). Nasıl demir doğadaki hâli ile kullanılmazsa, Atatürk de iyi bir demirci gibi insanları yumuşatarak, eriterek kullanmayı bilirdi (12). Geçmişin çok kötü bir simgesi olan fesin kaldırılmasında bu yeteneğini şöyle değerlendirdi. Karşısına çıkan engelin tam Merkezine hücum etmeye alışıktı. Dinsel geleneklerine çok bağlı bir yöre olarak bilinen Kastamonuda hücuma

---

(6) — (8) — (14) : R. Marchand — Le Reveil d'une Race)
(7) : Herbert F. Muller - The Loom of History
(12), (9) : Kâzım Taşkent - Hürriyet Gazetesi
(11), (10) : H. C. Armstrong - M. Kemal

geçti. Elindeki şapkayı havaya kaldırarak; (Buna şapka derler, Batıda bu başta taşınır, bizim uygar ülkelerden ne ruh, ne de biçim bakımından bir farkımız vardır. Uygar olarak yaşamaya kararlı isek bunu başımızda taşıyacağız» der. Toplumdan hiçbir tepki gelmemiştir. Kastamonu fesi başından çıkaran ilk il oldu. Daha sonra, B.M.M., gerçekleşmiş bir olayı onayan yasayı çıkardı.

Otoriteyi kuvvetle değil, kalbinin sesi ile sağlamasını bilen tek liderdi (13).

Bilindiği gibi Atatürk'ün üstünde en çok durduğu konu, Laikleşme idi. Bu devrim ile ilgili şöyle bir uygulamaya girişti. Bağnaz, bilgisiz dervişlerin, yetkisiz din adamlarının, toplumun dinsel inançlarını geçim, sömürü aracı yaptıklarını saptadığından, bu sınıfın halkın önünde bilgisizliğini ortaya koymak fırsatını hiç kaçırmazdı.

«Kayseri'de bir Hastahane açılmaktadır... Bir Hoca yöresel uygulamaya göre, duayı yapmak için öne çıkar. Ata onu durdurur.

— Tanrı benim sesimi seninki kadar duyabilir, der. Dinleyenlerin hiçbir şey anlamadığı Arapça sözler yerine, herkesin anlayabildiği Türkçe ile, Hastahane'nin hangi imkânlar kullanılarak, neden, hangi amaçlara hizmet için yapıldığını kısaca belirtir (14).

Gerçeğin ilerlemesini sağlayacak her fırsattan yararlanırdı.

4 — ATATÜRK'ün düşünce yapısının temel taşları

Atatürk'ün düşünce yapısında yer alan en önemli temel yaşlarından biri, karşısındakinin içine nüfuz edebilmesidir. «Yüzünün en dikkati çeken tarafı fotoğrafla saptanamayan bakışı idi. Bakışında her şeyi ile yer alırdı. İçinde sanki sonsuzluğa uzanırdınız. Önce morlaşan sonra da daha koyulaşan bakışlar, iğne gibi sizi deler, içinize işlerdi. Karşısında sanki içinizden geçen tüm düşüncelerinizin öğrenilmiş olduğu kanısına kapılırdınız» (15).
Önceden de belirtildiği gibi, sorunları tek başına çözmeye çocukluğundan beri alışmıştı. Nizamı, intizamı, disiplinli çalışmayı hem kendine kabul ettirmiş hem de çevresine... Özel yaşamında Selâ-

---

(15), (17) : R. Marchand - Le réveil d'une Race

nik'teki sâkin düşünme yıllarından Planın son uygulama safhasına kadar doğru bir çizgiden ayrılmamıştır (16). Kendine sorduğu soruların yanıtlarını aramak için öğrenimine hiç son vermediğini biliyoruz. Kendisi için sonsuz bir öğrenci, insanlık için sonsuz bir öğretmendi. Kütüphanesi'ne kapanarak günlerce kendi kitapları arasında, düşünceleri ile baş başa gece gündüz çalışırdı. Yaşamı uzun ve sert biçimde devamlı olarak gözlem altında tutardı. Kendisini ödün vermeyen bir disiplin altına almıştı. Yargılarını bozduğu, vereceği kararlarda gerçeği görmesine engel olduğu gerekçesi ile 25 - 30 yaşlarında iken, edebiyatla uğraşmaktan, şiir yazmaktan vaz geçmiştir. Böylece kendine olan hakimiyetini artırmayı amaçladığını belirtmiştir (17).

Kişiliğinde açıklanması güç olan belirti, karşılaştığı tehlikeli anlar, ya da engeller karşısında dışarıya en küçük bir tepki göstermemesi, görünümündeki doğallığın ve basitliğin hiç değişmemesi idi. Sorunları olduğu gibi kabul eder, sorumluluğu kendisi yüklenir, ne kimseye yansıtır, ne de devrederdi. Kendisine olan saygısını kazanmak, onu korumak en önem verdiği duygusu olduğu anlaşılıyor (18).

Korkusuz ve yürekli idi, gerektiğinde yumuşak ve itidalli olabiliyordu. Kozlarını zamanında oynamasını, sır saklamasını, güvenini israf etmemesini, otoritesini kabul ettirmesini bilen, yengi ya da yenilgide kendine olan egemenliğini hiç kaybetmeyen bir yaradılışı vardı (19).

Atatürk müspet ilimlerden yararlanmasını bilirdi. Bilim ile Felsefeyi uzlaştıran çağdaş bir filozoftu. Doğru ve dürüst düşünme yeteneğini kullanabilmesi bakımından felsefeyi, düşüncelerini mantıksal kurallara göre uygulaması bakımından matematiği iyi biliyordu. Matematik bilgisinin derinliği hakkında düşünce yapısının işleyişi bahsinde özet bazı bilgiler verilmişti. Felsefe konusundaki ustalığına ise, Kemalist Felsefe kanıttır.

«Çağımızda Asyada, Afrikada Eğitim sorunlarını henüz çözümlememiş, kültür seviyesi gelişmemiş olan pek çok ülke, ekonomik ve siyasal gelişmelerini sağlayacak bir Devlet kurmayı amaçladıklarında Kemalist felsefeyi uygulayan Türk Devletini örnek alıyor-

---

(16), (19) : E. Herriot - G. M. Kemal

lar. Bu Ülkelerin, Kapitalizmin ekonominin çabuk ve ahenkli biçimde gelişmesine uyum sağlayamayan uygulamalarını, Marksizmin endüstrileşmek uğruna tüm siyasal özgürlüklerin yitirilmesi gibi bir skıncasını önlemek için seçtikleri Kemalist Felsefe (20) yalnız Atatürk gibi gerçekci bir insanın düşünce yapısının meydana getirebileceği bir sentezin şaheseridir.

Tercih ettiği konuşma metodu, toplu tartışma biçiminde idi. Toplantılar akşam yemeklerinde de devam ederdi. Konuşmaların konusu ya bir araştırma olurdu, ya da ekonomik, toplumsal, ruhsal ya da tarihle ilgili bir inceleme gibi bilimsel amaçla yapılan bir sentez olurdu. Toplantıda bulunan herkes söz alabilirdi. Atatürk karşısındakini çok dikkatle dinlerdi (21). Onu sadece fikirleri ile değil karakteri ile de incelerdi. Hiçbir konu onu hazırlıksız yakalayamazdı. Gerekirse gözlerini karşısındakinin üzerine diker, gerçeği ortaya çıkarıncaya kadar ona sorular sorardı. Bâzan da konuşma çok samimi bir biçim alırdı, sizin görüşlerinizin şu bölümüne katılıyorum, şu bölümüne katılmıyorum, şu ince noktayı çok iyi yakalamışsınız, belki bu konuya yeni katkılarda bulunabilirsiniz gibi sözlerle karşısındakini teşvik ederdi (22). Hiç boş konuşmaz, tesadüfen ileri sürdüğünü zannettiğimiz sözleri dahi çok sağlam lojik temellere dayanırdı (23). Konuşmalarını belgelemekten hoşlanırdı. İleri sürülen yadsımalar bilimsel değerde ise üzerinde durulur, Atatürk'ün düşün ölçümlemeleri genel planında doğrulandıkları ölçüde kabul edilirdi. Kabul edilmeyenler daha etraflı incelenmeleri gerekliliği ile kibarca reddedilirdi.

Atatürk az uyumayı alışkanlık haline getirmişti. Onun için dinlenmek demek ya kitap okumak ya da tahmin yürütmek demekti. Kararlarında duygusallığın izlerini bulamazdınız (24).

Serin kanlı düşünmesini bilen kafalar, her zaman soğuk kalpler yaratmıyor, sevmesini bilen kalpler de yaratabiliyor.

Kendi içinde akla ulaşmayı başarmış, bunu dışarda herkese verdiği güvenle kabul ettirmeyi biliyordu (25). İçinde sağladığı zaferin kudreti dışarıdan da hissediliyordu (26).

(20) : Maurice Duwerger - Le Kemalisme
(18) : Sir Percy Loraine - A Very Unusualman
(21), (22), (24) : Sir Percy Loraine - A very Unusualman
(23), (26), (28) : R. Marchand - Le réveil d'une race

5 — ATATÜRK ve Toplum

Atatürk toplumun davranışlarını önceden bilmek bakımından sezgilerini iyi kullanırdı. Bir yazar Atatürk'ün bu yeteneklerine, anılarında şöyle yer veriyor : «Atatürk'ün neyin olabileceğini, neyin gerçekleşebileceğini önceden tahmin etmek bakımından, büyük bir seziş yeteneği vardı. Bir lider için önemli olan toplumun yararlarını başta tutma dikkatini herzaman gösterirdi. Sırasında fikrine önderlik eder, sırasında kamu oyunun oluşmasını bekler, ama herzaman toplumun kararlarını kendi isteklerine göre yönlendirmeyi başarırdı.

Aynı ilkeyi uygulayan diğer devrimciler, hırçın kuramlarını topluma kıvamlı olarak, safha safha, onlarla toplumun uzlaşmasını bekliyerek verdiler. Atatürkün kuramlarında hırçınlık olmadığından kamu oyu oluşmasında zorluk çekilmedi (27)».

ATATÜRK'ün uygarlık anlayışı, topluma sağladığı teknikte ve yaşam seviyesinde ulaşılan hedeflerle kıyaslanabilir. Nasıl ki Atilla Romayı fethettiğinde asîl sınıfa : «Asîl atalardan geldiğinizi iddia ediyorsunuz, ben ise asîl bir ırka mensubum» demişse, sanki ATATÜRK, «çok iyi diklmiş elbisesi, ona uyan kravatı, dik duruşu, görünümü, hâl ve tavrı ile uygarlığa meydan okuyordu» diyor bir yazar, onunla ilk karşılaştığı anı anlatırken (28). Ancak onun Atillâ'dan ayrıldığı nokta; Türk toplumunu, bir bütün olarak kabul ettiği insanlık organizmasının bir kolu olarak görmesinde, insanlığın mutluluğunu insanların birbirlerini sevmesinde bulmasında, ve dünya sulhu'nün de bu ideale bağlı olanların artması ile sağlanabileceğine inanmasındadır. Eserlerinde kendi içindeki millî duygularla, insanlık idealinden gelen duyguların bir uyumunu bulmak her zaman mümkündür. Devrimlerini toplumuna karşı duyduğu sevgiden ilham alarak gerçekleştirmiştir (29).

Uygarlığının kaynağı sahip olduğu insanseverlik duyguları idi.

Toplumuna karşı duyduğu güveni şöyle anlatır :

---

(25) : E. Herriot - Gazi M. Kemal
(27) : M. Philips Price - A History of Turkey
(29) : Nelia Pawlova - Vers la lumière de l'occident
(30) : H. C. Armstrong - Grey Wolf
(31) : Gérard Tongas - Atatürk
(32) : Claude Farrère - La Turquie Ressuscitée

«Ülkemin toplumunu ellerinden tutarak yol ağzına götüreceğim, eminim ki onlar kendi ayaklarını kullanarak yürümesini bilecek, kendi yönlerini kendileri seçecek, ilerlemek için kendileri karar vereceklerdir» (30).

ATATÜRK, özgürlüklerin kullanılması bakımından, Türk toplumunun eğitim düzeyinin çağdaş seviyeye ulaşıncaya kadar, şartlı olarak kullanılması yanlısı idi.

«Özgürlük ateşe benzer, kontrol edilirse yararlı olur, kontrol elden çıktı mı, yangın çıkar, herşeyi siler, süpürür» diyen anlayışı benimsiyordu (31).

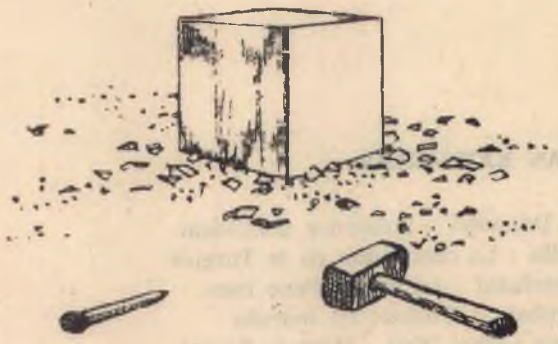
Atatürk düşüncelerini gerçeğe göre ayarladığından, değişimlere göre kararlarında düzeltmeler yapardı. İki kere çok Partili özgürlükçü Demokrasiye geçme girişiminde bulunmuş, toplumun eğitim düzeyinde beklenen aşama gerçekleşmediğinden, Laiklik ve Cumhuriyetçilik ilkelerinden ödün vermemek için, bu girişimlerini ertelemişti.

Atatürk için yapılan : «Dünyaya onun gibi bir elinde kılıç, bir elinde kitap tutan bir başka önder gelmedi» tanımlaması onu en iyi biçimde gözlerimizin önüne getirmiyor mu? (32).

YARARLANILAN KAYNAKLAR :

1 — Georges Duhamel : Puissance d'occident
2 — Jean Melia : La renovation da la Turguie
3 — René Marchand : La reveil d'une race
4 — Paul Gentizon : L'orient en marche
5 — Armstrong : Grey Wolf - Mustafa Kemal
6 — Charles H. Sherill : This Amazing Turc
7 — Gérard Tongas : Atatürk et le vrai visage de la Turguie
8 — Nelia Pawlowa : Au Pays de Gazi
9 — Noëlle Roger : Atatürk a dit
10 — Albert Sarault : Un héros admirable
11 — Philip de Zara : Un homme de genie
12 — Willy Sperco : Vaingueur en civil

13 — Bendit Méchine : La mort d'un Empire
14 — Charles de Chambrun : Hommage a M. Kemal - Un homme extra - ordinaire
15 — Edouard Hériot : Gazi M. Kemal - Kemalizm
16 — Eugène Pittard : Le visage nouvel de la Turguie
17 — Sir Percy Loraine : A very unusualman
18 — Philips Price : Dominant Personality
19 — Maurice Duwerger : Le Kemalisme
20 — Atatürk'ün doğumunun 100. Yılı nedeniyle açılan kitap sergisi
21 — İç Basında çıkan hâtıralar, biografiler
22 — Meydan Larus
23 — TV - Radyo
24 — Unesco için hazırlanan derlemeler

Atatürk Sofrası ve Kardeş Sofrası

Necmi KARAKULLUKÇU

Sofra, özellikle akşam sofraları, insan için, açlığı gidermesi yanında günün ya da günlerin yorgunluğunu alan, fizikî olduğu kadar, ,psikolojik ve sosyal bir doyum yeridir. Pek çoğumuz, işden eve dönerken, akşam sofrasını düşünerek, kendimizi tatmin etmeye çalışırız. Sofranın varlığı veya kurulmuş olması, insan için, açlık giderici olmaktan çok huzur verici olması yönünden önemlidir. Bazı kimseler, ,,akşam eve gelince, sokak kapısından içeriye adımını attığı anda, güzel bir sofranın hazırlanmış olmasını ister, gözü adeta sofrayı arar. Böyle bir manzara, onun belki de evde beklenişini ifade ettiği için, sinirlerini yatıştırır, günün yorgunluğunu ve can sıkıcı olaylarını unutturur, eve gelmekten dolayı sevinç duymasını sağlar. Birçoğumuz eve girer girmez, hazırlanmış bir sofradan, kaçamak birkaç lokma atıştırmayı, çocuksu, fakat şevkli bir âdet haline getirmişizdir. Gene bazı insanlar, yemekten önce, ciddî ölçüler içinde sinirli görünürler, en basit konuşma ve olaylardan öfkelenir, gereksiz bir gerilim içinde, evin topyekûn gerginliğine neden olurlar. Oysa, aynı insan, yemekten sonra, aynı olaylara daha bir serin kanlı

bakabilir. Bu ve benzeri bütün insan davranışları, sofranın, kişi üzerinde, son derece basit, fakat çok önemli bazı psikolojik etkileri olduğunu göstermektedir. Bu nedenle denebilir ki, günümüzde sofra, fizikî bir gereksinme olmaktan çok, sosyal psikolojik ve ekonomik bir olay olmaya başlamıştır. Gerçekten, bugün insanlar, aralarındaki kişisel, ailesel ve toplumsal sorunları (psikolojik sosyal, moral, hukuki ve ekonomik yönlerden) bir sofra başında çözümlemeyi tercih etmektedirler. Devletler ve hükümetlerarası sorun ve anlaşmazlıklar ile uzun ve kısa vâdeli anlaşmaların, siyasal partiler arasındaki görüş ayrılıklarının kezâ bir sofra başında çözümlenmesi, hemen hemen diplomatik bir usul haline gelmiştir. Hattâ son zamanlarda sâdace akşam yemekleri değil, öyle yemekleri ve sabah kahvaltıları dahi, resmî birer sofra hüviyetine bürünebilmiştir. Demek ki, sofranın önemi, insanlar, aileler, şirketler, partiler, hükümetler ve devletlerarası ilişkilerde, gittikçe kendini göstermekte ve kabul ettirmektedir.

Sofra konusundaki günümüzün bu anlayışı, Atatürk tarafından çok önceleri keşfedilmiş ve belirli gayeler için verimli ve akıllı bir biçimde kullanılmıştır.

Çoğu Atatürk sofrasında bulunmak onur ve mutluluğuna erişmiş, görevi, mesleği veya özel yaşantısı gereği ona yakın olan kişilerin anılarından edindiğimiz bilgilere göre, Atatürk Sofrası esas ve şekil yönü olan bir sofra idi.

Atatürk Sofrası, son derece ciddî bir yerdi, sofrada görüşülen konu hakkında düşünce ve görüş sahibi olanlar sofranın disiplin ve usulüne uyarlardı. Sofrada görüşülen konu gereksiz yere kesilmez, ilgili olmayan bir başka konuya geçilmezdi. Sofraya gelişi güzel iştirâk edilmediği gibi, zamanından önce de sofradan ayrılınmazdı. Sofraya uygun bir giyim gerekirdi. Sofrada içkinin verdiği rahatlıkla da olsa, ses tonu belirli bir seviyenin üstüne çıkarılamazdı. Sofrada konuya ilgisiz kalınamazdı v.s... Bütün bunlar ve benzeri hususlar, Atatürk sofrasının şekil yönünden uyulması gereken kuralları olduğunu göstermekte ve bunların, sofranın esas yönü olan aşağıda değineceğimiz karakterini pekiştirdiği anlaşılmaktadır.

Atatürk sofrasının esas özelliği, sofranın başından sonuna, ciddî yurt sorunları, sosyal konular, askerî konular, eko-

nomik konular, tarih, sanatın her dalı, din ve dil gibi herbiri bir diğerinden önemli ve değerli konularla dolu olarak geçmesi idi. Atatürk sofrası âdetâ bir fikir bahçesi, yorum ve düşünce meydanı idi. Sofraya dâvet edilmiş olanlar Atatürk'ün o akşam görüşülmesini istediği konu ile ilgili düşünce, görüş ve bilgi sahibi kimselerden seçilirdi. Engin dehâsı ve çok kuvvetli seziş kabiliyetine sahip olan Atatürk ve sofrada bulunan konuklar, bu sofralardan dâimâ yararlanmak ister ve yararlanırlardı. Seviyeli tartışma ve açıklamaların sentezi, Atatürk'ün isabetli kararlarında şüphesiz yardımcı olurdu. Atatürk sorfalarının gayesi de esasen bu idi. Sofra Atatürk için bazı konularda bir danışma mercii görevini sağlardı. Atatürk sofrası, ne yazık ki, bu yönü ile pek anlaşılamamış veya anlaşılması istenmemiştir. Gerçekten, Atatürk sofrası, bir kısım gerici ve artniyetli kişilerce yanlış yorumlanmış ve yanlış değerlendirilmiştir. Günümüzde dahi Atatürk sofrasının, alelâde bir içki sofrası olduğu kanaatında olan bedbaht düşünceli insanlar vardır. Bunlar aslında Atatürk'ü öğrenmek ve anlamak istemedikleri içindir ki, Atatürk sofrasını da anlamamakta direnmektedirler. Oysa, yukarıda arzettiğim gibi, Atatürk sofrası Atatürk'ün en önemli özelliklerinden biri ve Atatürk'e yaraşan medenî ve akıllıca bir davranış ve yaşayış biçimi idi.

Şimdi size, Atatürk Sofrasını, bir de, çok ünlü bir yazarın kaleminden nakletmek isterim. Falih Rıfkı Atay, ÇANKAYA adlı eserinin ikinci kitabında, Atatürk Sofrasını bakın nasıl anlatıyor.

«İlk gençliğinden son günlerine kadar kendisini tanıyanların hepsi için, Atatürk adı, sofra sohbetlerini hatıra getirir. Dostları ile akşamları buluşmak ve geç vakitlere kadar konuşmak âdeti idi. Pek azı zevk ve eğlence meclisi olmuştur. Bunlar da, hani okullarda tâtil saatleri vardır, öyle bir şeydi. Saatlerce pek ciddî şeyler okur, yahut yazardık.

.....

Orduda iken askerlik meseleleri, sivilde iken devlet ve devrim meseleleri, hepsi bazen sabahlara kadar sofrada görüşülmüştür. Söyler ve dinlerdi. Yalnız kendi düşündüklerini herkese anlatmak değil, herkesin düşündüğünü de kendi anlamak, türlü memleket seslerini duymak meraklısı idi. Sentezci bir dehâsı vardı. Birkaç saatlik dağınık ve sıçramalı

sohbetlerinden sonra, derleme ve toparlama yapar, mantıklı, açık ve iyice çerçeveli bir tefekkür eseri verirdi. Bilmediklerini, sofralarında bildiklerinden öğrenirdi. Ateşli ve gururlu bir milliyetçilik, eğilip bükülmez bir irâde ve kendine güven duygusu, sahsiyetine hâkimdi. Sevdiklerinin ve birlikte birşeye inandıklarının tenkitlerine, itirazlarına, tartışmalarına inanılmaz bir katlanışı ve hoş görürlüğü vardı.

Türk dili ve Türk tarihi meseleleri, onun sofrasında, tam bir fakültelik zaman tutmuş olduğunu tahmin ediyorum. Tebeşirli kara tahta karşısında idi. Bakanlar, profesörler, milletvekilleri, hep o tahtaya kalkmışızdır. Ondan başka hepimiz yorulur ve doğrusu biraz da usanırdık. Savaş ve devrim günlerinde, meseleler konuşulduğu sırada hiç içmez veya pek az içerdi.....

.....Sofrasında kimsenin yeri belli değildi. Yalnız rahmetli Fevzi Çakmak'a, İsmet İnönü'ye, arasıra evine gelen ordu ve hükûmet şahsiyetlerine yanında yer gösterirdi.

Bununla beraber «dış görünüş» ün ve «dekor»un içtimaî münasebetlerde, büyük ehemmiyeti olduğunu bilirdi. Onun için giyinişine ve ev içi düzenine pek meraklıydı. Onbeş yıl yanında bulundum, hususî odalarına girdim, günün çeçitli saatlerinde evine gittim. Kendisini bir defa bile traşsız, rahatsız olduğu vakit velev pijamalı da olsa, üstüne başına titizce, itinâsız görmedim.

.....

İş başından artan ömrü sofrada geçmiştir. Bu bir içki ve cümbüş sofrası değildi. Dostları ile, hattâ düşmanları ile sohbet ve tartışma meclisi idi. Atatürk hayallerini tasarılarını, ızdıraplarını, hâtıralarını, tâ genç subaylığından son zamanlarına kadar sofrasında anlatmıştır.»

İşte K. lerim, Atatürk sofrası böylesine dolu bir sofra idi. Şimdi bu sofra anlayışının ışığı altında, K. sofrasına ve onun nasıl olması gerektiğine değinmeye çalışalım.

Bilindiği üzere, her çalışma günümüzde, L. daki mesâinin bitmesini tâkîben, çalışmaların devamı dediğimiz, ikinci bir çalışmaya koyuluruz. İşte Kardeş Sofrası dediğimiz, bu sofranın da, şekil ve esas yönleri vardır.

K. Sofrasının şekil tarafı şöyle özetlenebilir : K. Sofraları herşeyden önce çalışma disiplinine ve ciddiyetine uygun bir sofradır. Üs. Muh. herzaman ve heryerde olduğu gibi K. sofrasının da vazgeçilmez şartı-

dır. O gelmeden K. Sofrası başlamaz. Sofrada Üs. Muh. baştarafta ve K. lerden mümkün olduğu kadar eşit uzaklıkta oturur. Diğer görevli K. ler evsahibi gibi, K. ler arasına uygun aralıklarla dağılırlar ve bütün K. lerle ilgilenirler. L. ya gelen veya kabul edilen K. lerle ziyaretçilerin, bir tarafta kalmamalarına bilhassa dikkat edilir. Yeni K. e tayin edilen Rehber Üs., bir süre onun yalnız kalmamasına ve mümkün olduğu kadar bütün K. lerle tanışmasına özen gösterir. Dışarıda daha sıkı ilişki içinde bulunan, arkadaşlık ve dostluk bağları L. K. liği dışında, ayrıca pekişmiş bulunan K. ler bir grup teşkil etmezler, her K. sofrasında değişik K. lerle yanyana veya karşı karşıya gelmeye gayret ederler.

Sofrada sadece bütün K. lere hitabedildiği zaman yüksek sesle konuşulur, diğer zamanlarda, diğer K. lerin sohbetlerini bozmamak için, uygun olan bir ses tonu ile konuşulur. İşi dolayısıyla önce ayrılmak mecburiyetinde olan K. ler, Üs. Muh. den mutlaka izin alırlar. Bütün bunlar K. sofrasının da bir şekil şartına bağlı olduğunu ve bunun da aşağıda arzedeceğimiz sofranın esas yönünü pekiştirdiğini söyleyebiliriz.

K. sofrasının ikinci bir çalışma yeri olduğuna yukarıda değinmiştik. Esas yönü itibariyle sadece bu şart sofranın alelâde bir yemek yeri olmadığını göstermektedir. Gerçekten, M. lar için K. sofrası karın doyurmaktan önce, kafa doyurma yeridir. Karın doyurma K. sofrasının şeklî ve fizikî yanıdır. Esas olan bu sofrada K. lerin birbirlerine yaklaşmaları, ruh, fikir ve sevgi alışverişi içine girebilmeleridir. Bunun içindir ki, K. sofralarının zenginliği değil temizliği önemlidir ve gene bunun içindir ki K. sofrasının menü'sü ekmek, tuz ve şarap ile sembolize edilmektedir. K. sofrasında her K. in diğer K. lere verebileceği ve dolayısıyla alabileceği, birşeyleri olmalıdır. Her K., K. sofrasını düşünerek, oraya fikir dağarcığında birşeyler taşımalı ve saklamalıdır. K. sofralarının heyecanı, ancak, bu suretle hissedilebilir. Aksi halde, o sofra K. sofrası değil, sâdece sofra olmaktan öteye bir değer taşımaz.

Gerçekten, Atatürk sofrası ile, Atatükr'ün bulunduğu sofra, nasıl birbirlerinden farklı ise, K. sofrası ile, K. lerin bulunduğu sofra da birbirinden çok farklı şeylerdir Atatürk'ün dâvetli olduğu bir düğün sofrası, Atatürk'ün şeref verdiği bir

sofradır. Fakat yukarıda değindiğimiz karakterde olmadığı için, bir «Atatürk Sofrası» değildir. Çünkü «Atatürk sofrasında» mutlaka bir takım fikirler, düşünceler, hâtıralar, kısacası birtakım mesajlar vardır. Sofrayı Atatürk sofrası yapan da işte bu esas karakteridir.

K. sofrası ile K. lerin bulunduğu sofralar da birbirinden çok farklı şeylerdir. Biz «K. sofrası» için biraraya geliyoruz. K. lerin bulunduğu sofra için değil. Bu iki sofra çeşidi, birbirinden çok iyi ayrılmalıdır. K. sofrasının hakkını vermeli ve onu, alelâde bir sofra durumuna getirmekten kaçınmalıyız. Bunun için yapılacak olan şey, Atatürk sofrasındaki gibi fikirler, düşünceler, bilgiler, görgüler, anılarla dolu olarak o sofraya gelmek ve K. lere mutlaka bir takım mesajlar verebilmektir. Bu mesajlar, insanlık ve K. lik duygularını zayıflatan politika ve din konusu dışında olmak üzere, edebî, fikrî, ilmî ve benzeri değerde ve K. ler için heyecan veren bir görev şeklinde olmalıdır. Okuduğumuz herhangi bir kitap, makale, fıkra, şiir, her türlü anı, konferans, seminer, film, tiyatro, sinema, meslekî çalışma, özetle bize değerli gelen, enteresan gelen, her türlü bilgi ve yeniliğin, K. lere intikal ettirilmesi amaçlanmalıdır. Okuduğumuz kitaptaki bir pasaj, bir resim veya heykel karşısında duyulan heyecan, mutlaka K. lerle paylaşılmalıdır. Bu itibarla, dış yaşantımızda rastladıklarımızdan, dâimâ K. lere götürülmek üzere, birtakım şeyler seçmeliyiz ve yeri ve zamanı geldiğinde onu K. lerle paylaşmalıyız. Mutluluk gibidir bu duygu, K. lerle paylaşıldığı sürece değeri artar. Paylaşılamayan değerlerin kıymeti yoktur. Toprak altına gizlenmiş mücevher veya sanat eserine benzer.

Görülüyor ki, «Atatürk Sofrası» ile «K. sofrası» arasında, son derece bir anlam yakınlaşması ve gaye beraberliği veya paralelliği vardır. «Atatürk Sofrası» deyimi ile, «K. sofrası» deyimi, sofraya ayrı bir değer kazandırmakta ve ayrı bir anlam vermektedir.

O halde, K. sofrasını elbirliği ile gönül ve ruh beraberliği hâline getirelim ve gayesinden uzaklaştırmamaya gayret edelim. Ancak bu takdirde, K. sofraları, ham taşın yontulması idealizmine, engin faydalar sağlar. Aksi halde sofra, alelâde karın doyurmaktan ibaret, basit ve fizikî bir olay olmaktan öteye gidemez.

Masonluk Öğreti Düzeninde Anlam ve İlke Olarak «Akıl ve Hikmet» Kavramı Üzerine Düşünceler

Naki Cevad AKKERMAN

Hikmet, inananların aradığı öz malıdır. Onu nerede bulursa almaya herkesten çok hak sahibidir.

Hz. Muhammet

ÖNCE:

Syntax bakımından kısa bir çözümleme (analiz) :

Yazı başlığındaki konuya açıklık getirebilmek için önce, bir zamanlar ritüellerimizde yeralan Arapça iki sözcüğün oluşturduğu «Aklü hikmet» bileşiğinin söz dizimi (Syntax) üzerinde durmak gerekmektedir. Şöyle ki, Lâtin harflerinin kabulünden önce, Tür. Meş. Âz.'ınca 1926 tarihinde «Çırak derecesine mahsus Talimat» adı altında Arap harfleriyle bastırılan ritüeldeki sözcükler düzeni «akıl ve hikmet» dir. (sayfa: 12) Tıpkı Fransızca, İngilizce, Almanca'da olduğu gibi :

«Raison et sagesse / Reason and wisdom / Vernunft und weisheit»

Lâtince harflerinin kabulünden sonra «Birinci derece çalışma usulü çalışma rehberi» adı altında bastırılan ritüelde ise, yukardaki «akıl ve hikmet» teki «v» harfi konson halinden sesli niteliğe çevirilmiş ve eski yöntemle «zamme» veya «ötürü» gibi «ü» halinde akıl kelimesine eklenmiş ve böylece akıl ve hikmet» dizimi, «aklü hikmet» olarak Arapça bileşik haline getirilmiştir. (sayfa 7). Birkaç yıl önce bastırılan birinci derece ritüelinde ise «hikmet» sözcüğü kaldırılmış ve böylece, birbirini izleyen baskılardan tam metin olarak şu aşamalar ortaya çıkmıştır :

1 — Eski harfli ritüellerde : Akıl ve hikmet işlerimizin rehberi olsun

2 — Lâtince harfli ritüellerde: Aklü hikmet hareketlerimizin rehberi olsun

3 — Son değişme ile : Akıl bize yol göstersin.

ÜÇ SÜTUN VE ALTI YORUM :

Hikmet sözcüğünün ritüelden çıkarılması nedeniyle ortaya çıkan yeni düzenin Psikoloji ve felsefe açılarından ayrıntılı açıklamalarına girmeden önce, akıl ve hikmet üzerinde biri İskoç Bü. Locanın birinci derece ritüeline göre (sayfa: 64) ve diğeri de, Tür. H. ve K. E. Mas. Bü. Loc. nın, 29. IV. 1965 tarihinde İskoç Bü. Locası Bü. Üst. Lord Bruac ve Bü. Sekreteri A. F. Buchan tarafından yapılan Tanzim Töreni (Consecration) nedeniyle yayınladığı 22. VIII. 1965 tarihli broşürde Bü. Locamızın sonsöz olarak yayınladığı açıklama (sayfa: 51) olmak üzere her iki Locanın kendi ritüelleri yönünden önemle üzerinde durdukları üç sütunun anlam ve tanımları ile tören Hatip vekilinin sunduğu duanın bir parçasını anımsamakta (S. 19) yarar bulmaktayım.

İskoç Bü. Locasının birinci derece ritüeline göre bir Mason Locası, akıl ve hikmet, kuvvet ve güzelliğin anlatımı olan üç büyük sütuna dayanır.

A — Akıl ve hikmet: girişeceğimiz her türlü teşebbüs ve taahhütlerimizde bizleri sevk ve yönetmek üzere b i l g i y i tam ve gerçek bir şekilde kullanmaktan ibarettir.

B — Kuvvet: Karşılaşacağımız bütün güçlüklerde bize destek olmak için mânevi imanımızdır.

C — Güzellik: asıl insanı içten süslemek için gerçek doğruluktan meydana gelmiştir.

Tür. H. ve K. E. M. Bü. Locasına göre :

(Akıl ve hikmet büyük imanımız; Kuvvet: sağlam tesanüdümüz; Güzellik: sonsuz sevgimizdir. Bütün kardeşlerimizin sözlerinde, hareketlerinde ve davranışlarında bu üç masonik sütundan başka temele dayanmamaları halisane temennimizdir.)

Ritüelik Tanzim Töreninde İskoçya Bü. Locasının fahri ikinci Bü. Nazırı ve Hatip Vekili Necdet Egeran k. miz tarafından okunan duanın şu giriş parçasının ifade ettiği anlam da, hikmet'in taşıdığı Tanrısal niteliği içerir.

(Aklü hikmetin ve anlayışın tamamı kendinde mündemiç Tanrım! Bu Büyük Locanın idaresiyle tavzif olunan kardeşlerimizin, çalışmalarının başarılı ve ahenkli idaresinde lüzumlu aklü hikmet ve sadakatı haiz olmalarını ve üyeleri arasında kardeşlik sevgisinin hüküm sürmesini temin eyle. (.....)

Üç sütunun yorumlarında farklar olmasına karşın her iki Bü. Lo.'nın akıl ve hikmeti, birinci sütunun temel taşı olarak ilke niteliğinde ele aldıkları ve yapılan duada da, niyazların bu ilke üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Bu açıklamalardan sonra asıl konumuzu oluşturan «akıl ve hikmet» kavramına ilişkin düşünceler üzerine eğilebiliriz.

SPECULATİF MASONLUKTA İLK VE KUTSAL İLKE :

Tanrı'ya olan inancımızdır. Bir yazımızda bu inancın, sembolik derecelerin başlangıcı olması gereğine işaret eden Amerika Güney Juridikasyonu H. B. A.'ri Luther Schmit B.'in bir mesajına değinmiştik. İnsanlığa olan ödevini, T. H. ve K. M.'ları Bü.' Üst.'dı olarak başarı ile yapmış olmanın huzuru içinde EB. MEŞ.'nin ölümsüzlüğüne göç etmiş bulunan Hayrullah Örs K.'mize gönderilen bu mesajda belirtilen ve aslında yalnız sembolik derecelerin değil, fakat İskoç Ritine bağlı bütün derecelerin spekülatif çalışmalarında da başlangıç noktası olan «E. U. Mi.'na» inanç,

kutsal niteliği ile muntazam bütün M.'luk dünyası için de ana ilkedir.

İKİNCİ TEMEL İLKE :

İki sözcüğün oluşturduğu (AKIL VE HİKMET) birliğidir. İmanla güç bulan ve sevgi ile süslenen bu birlik, Masonluk öğreti düzeninde, onun bütün anlam ve anlatımının öncülüğünü içeren ve yüklenen özlemiş bir miksefe (yoğunlaç) niteliğini taşır. Şöyle ki: Öz Türkçesi (us) olan akıl, psikolojik yetilerimiz ve güçlerimiz açısından B İ L G İ kavramı kapsamında yaratıcı ve görevli (fonctionaire) ve öz Türkçesi (Bilgelik) olan hikmet ise genel felsefe açısından yine B İ L G İ kavramı kapsamında kuramsal (doctrinaire) ilkeler ve değerler olarak Epistemolojik belli ilişkiler sistemi içinde bir bütünlük birimi kurarlar. Her iki kavram arasındaki bütünlük birliğini en kısa yoldan daha iyi hatırlamak ve açıklamak için, dergimizin 38. inci sayısında yayınlanan (İçimizdeki LEVHİMAHFUZ) yazımızın birinci bölümünde ayrıntılı özetleri sunulan ruhsal yapımızın B İ L G İ yaşamımıza ilişkin görevli psikolojik ve ayrıca Genel Felsefe açısından da bilginin temelini ve yöntemini inceleyen ve bilgi kuramı problemlerini kapsayan kuramsal ayrımları iki tablo halinde sunmayı yararlı bulduk :

Psikoloji açısından bizi daha çok objektif doğrultuda düşünce alanına ulaştıran olayların tümünü kapsayan B İ L G İ yaşamımıza ilişkin yetiler (melekeler, fakülteler) özet tablosu :

1 — Bilgilerin kazanılması :

A) Duyumlu bilgi : duyum, algı, öğrenme

B) Ruhsal bilgi : bilinç, bilinçaltı, ilhamlar, benlik, şahsiyet, karakter

2 — Bilgilerin saklanması ve birleştirilmesi : çağrışım, hayal gücü, bellek.

3 — Bilgilerin zihinde işlenmesi : düşünü veya kavram, yargı, akıl yürütme (muhakeme). Genel anlamda akıl kavramı.

Bu tabloda yer alan akıl ve akıl yürütme, bilgisel yaşam yetilerimizin fonksiyoner bağlantılarının tümünü içeren (Z İ H İ N ' in)

kazandığı bilgilerin işlenmesiyle görevlidir. Sırası gelmişken, zihnin kapsadığı bütün yetilerin (melekelerin) belirti seviyesinin de, öz türkçesi anlamı olan z e k â yetimizi oluşturduğunu hatırlamanın yararlı olacağını düşündük. Akıl konusuna aşağıda tekrar döneceğiz.

Akıl ve hikmet arasındaki epistemolojik (bilgi kuramları) ilgi ve bütünlüğü, genel felsefe açısından şu tabloda izliyebiliriz :

GENEL FELSEFE AÇISINDAN BİLGİ PROBLEMLERİ

I — Metafizik problemler :

Duygu yaşamı ile ilgili sezgi ve gizemcilik yolu :

Varlıkların algı (idrak) ve duyum dışı (5 yetenek) sayılan temellerini araştıran felsefe yolu.

II — Bilgi kuramı problemleri : bilginin temelini, yöntemini ve sınırlarını inceleyen ve nesnel dünya gerçeğini arayan akıl ve yine onun saptayarak tanımladığı hikmet «bilgelik» yolu :

A) Bilginin kaynağı problemi : Emprizme-Rationalizme; (*)

B) Bilginin değeri ve sınırı : Dogmatizme-Septicizme;

C) Gerçek kavramı problemi : Activizme-Pragmatizme;

D) Dış Dünya var mı? : İdealisme-Realizme. (**)

Bu tabloda görülen bilgi kuramı problemleri, birçok felsefecilerin (izm) ile sona eren bir sürü daha başka doktrinlerini içerir. Konumuzu ilgileyen hikmet kavramı, aslında bilge hali olma niteliğiyle 2500 yıldanberi sürüp gelen ve türlü yorumlara uğrayan bir düşünce akımı olarak yukardaki problemlerle ve özellikle (*) işaretli olanlarla ilişki halindedir. Bu konuya ilişkin açıklama, aşağıda (c) parağrafını oluşturan «HİKMET KAVRAMI» bölümünde yapılacaktır.

Bu özet açıklamadan anlaşılacağı gibi akıl ve hikmet, biri bilginin işlenmesi, öteki de bilgi kuramı problemleri arasında yer tutması nedeniyle, bilgi kavramı kapsamında bağlantı içindedir. Bu bakımdan kısa notlar halinde önce bilgi kavramı ve sonra da akıl ve özellikle birçok yorumlara uğrayan hikmet sözcüğü ve sonunda da masonik bir analiz üzerinde duracağız.

A — BİLGİ KAVRAMI : (Malûmat-connaissence, konwledge, erkenntnis)

Felsefeye göre : bilinç konusu olan her tasarım ve genel olarak ilk sezi halinde zihinde kavranmış olan temel düşünceler bilgidir. Tasarımlar, duyumlarla ve algılarla ayrı ayrı meydana gelen özel hallerdir. Dikkat ve algı faaliyetleri, bilginin ana ögeleridir. Bilgi nesnel gerçeğin insan beyninde yansımasıdır.

Psikolojiye göre : Bilgi, dış âlemde duyu organlarını etkileyen varlıkların tümüdür. Bilgi bir zihin faaliyetidir. Bizi bir düşünce konusuna ulaştıran olayların bütünü, bilgi yaşamımızı (düşünce yaşamı) oluşturur.

Sosyolojiye göre : İnsanın bilincine konu olan her (şey) bilgidir İslâm düşüncesine göre : felsefe ve bilgi, ‚Tanrı'nın özünü; Tanrı'nın Kur'an hükümlerine göre niteliklerini bilmektir, âlemle ilgili gerçekleri, insanla âlem, Tanrı ile evren arasındaki varlık bağlarının derinden kavramıdır.

Sözlüklere göre de, bir iş veya konu hakkında bilinen herşey bilgidir.

B — AKIL KAVRAMI (us-raison-reason-vernunft) :

Ansiklopedik, psikolojik ve felsefi bilgilere göre akıl, yukarda tanımı sunulan zihinsel etkinliklerin bir bütünlük ve belli ilişkiler sistemi içinde kavranılmasını, anlaşılıp yorumlanmasını, nesne ve oluşların anlamdırılarak aralarında bir bağlantı yârâtılmâsını (hükümler) sağlayan insanın bilme, düşünme, önlem alma yetisidir. Başka bir deyimle akıl, basit çağrışımlarla, içgüdülerle değil, muhakeme (uslamlama) yoluyla çalışan ve sonuçlara varan düşünme yetisidir. Böyle bir yetiyi oluşturan ve meydana getiren güç, aklın kendisidir. Kısacası, insanın bilme, düşünüp taşınma, anlayıp tanıma ve karar verme özelliğine akıl ve insan zihninin kazandığı bilgileri işleyerek karar verme süresine de akıl yürütme denilmektedir. Akıl yürütme, iki ayrı yargıdan yeni yargı çıkarma işlemidir. Burada düşünme ile düşünce kavramları arasındaki bir ayrıma ilişkin bilgilerimizin tazelenmesinde yarar vardır :

Düşünme : Felsefeye göre, duyum almadan aklın kendi kendini bilgi konusu yaparak zihin çalışmalarını incelemesidir. (teemmültefekkür); psikolojiye göre, mantıksal bir şekilde kavramlar ve genel fikirler yaratmak ve düzenlemek yeteneğidir. Bu tanıma göre zihin, eşyadan izlenimler almadığı halde, kendi kendine yarattığı bir konuyu işlemesidir. Bu bir içe bakış ve iç gözlemek ve böylece zihnin kendisine çevrilmesinin ve tasarımlar, duygular ve düşünler üzerinde yoğunlaşmasının anlatımıdır.

Düşünceye gelince : Psikolojiye göre bir edimde (amel, fiil) akıl yürütme, sonuç çıkarmadır (istidlâl ve muhakeme).

Kendi ritüellerine göre M.'luğun yaşam felsefesi, herşeyde ve özellikle toplumsal yaşamımızda aklın üstünlüğünü içerir. İnsanlığın bireysel ve toplumsal evrimini önleyen mistik ve doğmatik bütün engellerin, aklın egemenliğiyle ortadan kalkacağına inanır. Kanlı ve kansız bütün kargaşalıklarla devrimler ve benzerleri, yine aklın egemenliğiyle sosyal ve siyasal bir evrim niteliğini kazandıkları zaman, insanların mutluluğu bakımından değer kazanırlar. Bu esaslara dayanan M.'luk, kendi düşüncesini, her varlığın ussal bir nedene ve bilginin kaynağının yada sarsılmaz temelinin, ancak akıl ve aklın ilkeleri olduğuna inanan rationalizme (usculuk) felsefesinin zemini üzerine oturtmuş (yukardaki tabloda «*») ve rasynalist (uscu) bir yöntemin izleyicisi olmuştur. Bu bakımdan mesleğimiz öğreti düzeni, yetilerimiz arasında aklın, toplum üzerinde etken bir güç olarak insan varlığını nuruziya içinde dünya fenalıklarının üstüne çıkaran ve kendimizi üstad kılan en büyük değer olduğuna inanır. Bize, bilgeliği, genel şefkat ve sevgiyi, lâyık olmadığı kişisel haklar peşinde koşmamayı, iç ve dış yaşamımızı duru bir uyum içinde yönetmeyi ve özümlemeyi öğretir Önümüze, olgunlaşmanın engin ve mutlu yollarını açar. Duyum sal yeteneklerimizin verdiği izlenimleri ölçer, değerlendirir ve bizi en doğrunun, en iyinin ve en güzelin anlatımı olan h i k m e t küresine ulaştırır.

NE VAR Kİ; bizi, en doğrunun, en iyinin ve en güzelin anlatımı olan hikmet küresine götürecek olan ve biz eskilerin deyimiyle, hayırlı, mutlu ve gerçek nitelikteki rahmani (Tanrısal) akıl yolunun yanında, bir de hesaplı-planlı ve düşünülerek hazırlanmış cinayetlere ve nice kötülüklere götüren iblisce şer ve dalâlet içeren şeytani akıl yolu vardır. Ne olduğunu bilemediğimiz bilinçaltı

dünyasından kopup gelen ihtiraslar, fitne, fesatlar ve benzerleri gibi, aklın hayır ve gerçeği amaçlayan yollarını tıkayan, onu baskısı altına alan ve burada sayıp dökülmesine gerek olmayan düşünsel ve duygusal sapık yollar vardır. Çelinebilen akıllar vardır. O HALDE, bilgisel yaşam yetilerimizin fonksiyoner bağlantılarının tümünü içeren zihnin kazandığı bilgileri işleyerek karar vermeyi sağlama amacıyla yürütülen aklın, normal etkinlik (müesseriyet) içinde sapmadan ve en geniş anlamıyla doğru ve dürüst bir sonuca varabilmesi için, ortaklaşa bir bütünlük halinde ona destek olacak, düşünme ve düşünce yetilerinin akış yollarına aydınlık getirecek kuramsal, olgun başka bir meşale ve ilke gereği ortaya çıkmaktadır. Bu, öyle bir ışık ve ilke olmalı ki, ayni zamanda akıl yeti ve ilkesi ile birlikte, bütün yaşamsal davranışlarımızda bize, gerçeğe ulaşacak yollarımızın kılavuzluğunu yapsın. İşte bu gerekseme iledir ki, eski ritüellerimizde, hem geniş anlamıyla kötülüklerle ve dalâletle mücadele aracı ve hem de olgunlaşmanın amacı ve (insanın erişebileceği son aşama) olarak h i k m e t (bilgelik) sözcüğü ile realize edilmiş ve (AKIL VE HİKMET) bütünlük birimi oluşturulmuştur.

Şimdi, konumuzun odak noktası durumuna gelen h i k m e t kavramının neliğine ve nedenliğine eğilebiliriz.

C — HİKMET (BİLGELİK) KAVRAMI :

Hikmet (sagesse-wisdom-weisheit), bilge kişinin taşıdığı niteliktir. Bilge olma halidir. Bilge (hakîm, filozof-sage-wise-weise) herşeyi iyi ve sağlam bilen, bildiği şeyleri kendisi ve başkaları için en yararlı biçimde kullanabilen kişi olarak tanımlanır.

Bazı kaynaklar, Arapça'da hikmet ya da hikma sözcüğünün İbranice «hokhmâ» ve Süryanice «hekhmethâ» sözcükleriyle eşanlam taşıdıklarını ve bu arada yine İbranice «hahma» sözcüğünden kaynaklaştığını yazarlar. Böylece köken bakımından sözcüğün nasıl ki, en azından 3000 yıllık derinliklere kadar giden bir değeri varsa, bu bin yıllar içinde yüklendiği ve beraber getirdiği anlam ve yorumlar açısından da o kadar geniş ve şümullu bir geçmişi vardır. Hikmet kavramı felsefe karşılığı olarak kullanıldığı antik çağ Yunan felsefesinde Sokrates tarafından, kendini anlamak ve tanımak olarak yorumlanmış, öğrencisi Platon (Mö. 429-347) ise hikmeti, bilgi kavramı içinde ele alarak, özvarlığa egemenlikle

nefse hakimiyet) adalet ve doğruluğun (hakkaniyet), insan sevgisinin odakları ve ruh esinliği ile düşüncenin uyum içinde ve birlikte çalışmalarının, insanlığın kurtuluş çaresi olduğuna inanmıştır. Bu görüş, hikmeti akla uygunluk olarak kabul eden antik çağ Yunan felsefesinin kısa bir açıklamasından başka birşey değildir. Stca'cıların, doğaya uygunluk olarak nitelendirdikleri hikmet, aynı zamanda ahlaklılığı, örnek insanlığı, erdemsel ülküyü ve en üstün iyiyi içerir.

Tasavvufa göre hikmet, İlâhî bir aşkın anlatımıdır. Bu aşkladırki insan, vahdet sözcüğünde toplanan çoğunlukta birliği ve bütün varlıklarda Tanrı'yı görür. Evrensel ilâhî sırların özüne ulaşır.

İslâm bilginlerine göre hikmet, Arap dilinde, Yunan (sophi'si) anlamını taşıyan (falsafa) sözcüğü ile eş anlamda bir terimdir. Kur'anı kerimin bazı ayetlerinde ya doğrudan doğruya (hikmet), ya da (hakîm) olarak geçer. Örneğin;

XXVII. Neml suresinin 9. ayeti : Ey Musa! gerçek şuki, ben aziz ve hakîm olan Allahım.

XXVIII. Kasas suresinin 14. ayeti : Musa erginlik çağına gelip olgunlaşınca ona hikmet ve ilim verdik. İyi davrananları böyle mükâfatlandırırız.

XXXI. Lokman sure. I. ayeti : Elif-Lam-Mim. 2-3. bunlar iyiye davranan kimseler için rahmet ve doğru yol rehberi olan hikmetli kitabın ayetleridir. Ayni surenin 12. ayeti : And olsunki Lokman'a, Allah'a şükretmesi için hikmet verdik.

Bu konuda örnek olarak daha başka ayetler verilebilir. Hz. Muhammed'in, yukarda sunduğumuz hadislerinde geçen hikmet sözcüğünün, T.B.M.M.'linde yapılan yorumuna ait açıklamalara aşağıda değineceğiz.

Bugünün öğretiminde (Fizik) olarak adlandırılan dersi, bizler, (HİKMETİ Tabiiyye) olarak okuduk. Ankara İdadisinde, kapısının üzerinde (HİKMETHANE) yazılı kocaman bir de levha asılı laboratuvar vardı. (YIL: 1908)

Hikmet ve hakîm sözcüklerine ilişkin terimsel anlam ve tanımlar, lügatcılar (Lexicographer) tarafından şu şekilde özetlenmektedir:

«En iyi bilim araçlariyle en iyi şeyin ve eşyanın gerçekliğini

olduğu gibi bilinmesi, kazai hükümlerde adaleti, herhangi bir konunun nedenlerini, insan gücünün yetişebildiği kadar ölçüde arayarak gerçek olan ne ise ortaya çıkarmaktadır.»

Bu ve benzeri yorumların daha kısa anlatımını. T.B.M.M.'nin 3 Mart 1924 tarihinde yaptığı ikinci toplantısında, Adliye Vekili Seyit beyin açıklamalarında bulmuştur. Şöyleki :

Bilindiği gibi 1 Kasım 1922 tarihinde saltanatla hilâfet ayrılmış, Abdül Mecit 18 Kasım 1922 tarihinde halife ilân edilmiştir. 3 Mart 1924 gününde de «431 sayılı hilâfetin ilgasına ve hanedan-ı Osmaninin Türkiye memaliki haricine çıkarılmasına» ilişkin kanunla da hilâfet tarihe karışmıştır.

Atatürk'ün en büyük devrimlerinden birisi olan bu eylem, sanıldığı kadar kolay olmamıştır. Osman gazi ile başlayan padişahlığın ve Yavuz Selim'le gerçekleşen hilâfetin kaldırılması, T.B.M.M. si kulislerinde, devrimcilerle tutucular arasında çok çetin tartışmalara yol açmış ve en sonunda er'iye Encümeninde yasa taslağı üzerinde, özellikle Millet vekili hocalar arasında başlayan ve saatlerce süren tartışmalar, Atatürk'ün çok sert bir müdahalesiyle sonuca ulaşmış ve konu taslağı hemen Meclis genel kuruluna getirilmiştir. Mecliste oldukça geniş sarıklı bir ilmiye sınıfı vardı. Konu dinsel açıdan, «kürsüye fırlama» için çekici bir nitelik taşıyordu. Bütün bu olasılıklara ve «çıkmaza sokma» girişimlerine karşı başta ilmiye sınıfı olmak üzere diğer Millet vekillerinin gereği gibi aydınlatılması ihtiyacı belirmiş ve bu amaçla Adliye Vekili Seyit Bey söz alarak «Hilâfetin mahiyeti şeriyesi» yani halifeliğin dinsel niteliği üzerinde üç saate yakın hem dinsel ve hem de bilimsel açıdan çok değerli açıklamalarda bulunmuştur. İşte bizim konumuzu oluşturan h i k m e t kavramının taşıdığı anlam, Seyit beyin bu konuşmasiyle ortaya konulmuştur. Seyit bey, Kur'ân ve ayetler açılarından hilafetin ne olduğu hakkındaki beyanları arasında İslâm dininin akılcı ve gerçekciliğine değinmiş ve bu konuda yabancı bilim adamlarının yazılarından örnekler vermiş ve Hz. Peygamber'in yukarıda sunulan hadisindeki hikmet sözcüğünün anlamını :

«Hakayıkı eşyaya muvaffak olan kelâm, ilim ve marifet» olarak nitelendirmiştir. Yorumunda biraz daha ileri giderek Hadisin ve hikmet sözcüğünün delâlet ettiği anlam ve kavram itiba-

riyle büyük bir düstur olduğuna değinmiş, islâmiyetin «eşyanın gerçekliğine» verdiği önemi anlatmış, hukukta, ilim ve bilgide akıl ve mantıkın egemenliği üzerinde durmuş ve kendisine yöneltilen soruları da ayetlere, hadislere ve gerçek kavramının özüne değinerek birer birer yanıtlamıştır.

Bu açıklamalardan sonra T.B.M.M. ce alınan kararları hepimiz biliyoruz.

Seyit Beyin, hakayıkı eşya, kelâm, ilim ve marifet gibi Arapça sözcüklerle yaptığı bu yorumunu, her sözcüğün ansiklopedik uzun tanımını bir yana bırakarak ve öz Türkçe :

> «Nesnelerin gerçekliklerine uyan söz (kelâm: akla dayanan islâm felsefesi);
>
> Bilim : (ilim: gerçeğin yasalarını arayan, gerçekten çıkarılmış bilgilerin tümü);
>
> Ve izlenim yoluyla olgu ve gerçekleri doğru tanıma olan salt bilgi : marifet.»

olarak tanımlıyabiliriz. Bu tanımdan hikmetin, bilgi kavramları içinde gerçeklere uygun olan düşünce ve aksiyon gibi değerler taşıyan ruhsal yeteneklerimizin tümünü ifade ettiği sonucuna varabiliriz. Doğru söz, doğru düşünce ve beşeri bütün eylem ve davranışlarla ilişkilerde dürüstlük ve nihayet bilimsel ve felsefi alanda düşünce, inceleme ve sonuca varma gibi uğraşılarda gerçekcilik, h i k m e t kavramının kapasadığı ögelerdir. Hikmet kavramı hakkında sunduğumuz bu kısa açıklamalardan ortaya çıkan sonuç; sözcüğün, felsefenin akıl yoluyla olan bilgi kuramları tablosundaki, bilginin kaynağı ve dış dünya problemleri arasında yeralan rasyonalizm (akılcılık) ve realizm (gerçekcilik) öğretilerinin anlatımı ve M.'luğun felsefi sisteminin de en anlamlı ve en değerli bir ilkesi olduğunun ortaya çıkmış olmasıdır. Bu iki bilgi kuramı hakkında derginin beşinci sayısında, «Hakikat kavramı ve M.'luk ilkeleri» başlığı altında sunduğumuz notları yineleyecek değiliz. Yalnız, özellikle felsefe açısından, beş duyumuza anlam olarak ruhsal yaşamımıza ulaşan ve orada işlenip değerlendirilen bütün

kavramların (şeylerin) gerçek olarak varlıklarını ve dış dünyayı, onu düşünenden ayrı bir varlık olarak kabul eden düşüncede toplanan ve realizm diye tanımlanan kurama ilişkin M.'nik açıklama ve telkinleri (suggestion) sunmakla yetineceğiz :

Tekris sırasında bir haricinin karşılaştığı ilk realite, ateş, su ve topraktır. Bunlar, haricinin aynada gördüğü kişiliği ile birlikte, insan olarak özvarlığımızın gerçekliğini simgeleyen « r e a l i z » min anlatımından başka birşey değildir. O özvarlık ki, sevinç ve ıstıraplarla dolu bir yaşam sürecinin sonunda, en büyük, en kesin ve şaşmaz ölüm olayı ile asıl cevherine ve asıl gerçeğine dönecektir.

Daha ilk adımda sosyal kavramlar halinde yapılan açıklamalar ve kavuştuğu nuruziya ile yeni bir âleme girdiğini anlayan ve doğanın reel olarak ruhsal yetilerimizin önüne sergilediği insan ve öteki bütün varlıkların simgesi olan hamtaşa eğilen mübtedi birader, kalfa derecesine geçerken mâbedin kapısı önünde, (burada akıl ve hikmetin hakim) olduğunu öğrenecek ve zamanla dereceler yükseldikçe her ikafta, insan düşüncesini simgeleyen mihraptan çağlayıp dökülen ve herbiri, realizm'in en anlamlı ögesini oluşturan şu telkinlerle adım adım akıl ve hikmet bütünlüğünün çizdiği yola girecek ve bu yüce ilkelerin amaçladığı düşünsel olgunluğa ve bir sözcükle h i k m e t ' e erişecektir. Bu ritüelik pasajlardan önce Hz. Muhammed'in yukardaki hadislerini birkez daha sunmakta yarar gödrük.

> «Hikmet, inananların aradığı öz malıdır. Onu nerede bulursa almaya herkesten çok hak sahibidir»

Ritüelden pasajlar :

Eşyanın kaynak ve amacı hakkında bir fikir edinilmedikçe, ne ilim ve marifetten ve ne de yazgımıza egemen olan yasalardan istidlâllerde bulamazsınız. (IV). Amacı gerçek olmayınca insan aklı tükenir; zihin, çalışmaları sevk ve idare edemez. Sosyal varlık ruhsuz bir ceset gibi dağılır (XXX). Ülküsü gerçek olan Masonluk, insan zekâsını kurtarmak için kurulmuştur (IV). M.'luk tetkik ve düşünce özgürlüğünün sönmez bir ocağıdır (...) pergel ile gönye

arası, iyi bir M.'nun hiçbir gerekce ile akıl ve hikmetten ve adaletten ayrılmıyacağını simgeler. (III). Çalışma, sabır ve cesaret M.'luğun temel ilkeleri arasındadır. (XXX). Cehalet ve dalâlete karşı M.'luğun mücadele araçları, akıl ve hikmet, çalışmak, sabır, cesaret, ahlak ve imandır. (XV). M.'ların işini düşünce meşalesi tanzim eder. (II). İnsanlar, akıl ve hikmeti açıkça fark ve temyiz etmişlerdir. Düşüncenin ve faziletin neşri için tarih boyu birçok kuruluşlar meydana getirilmiştir. Fakat evrim devrelerini ikmal eden bu kuruluşlar, sonradan bir dal gibi M.'luğun gövdesi üzerine konmuştur. Arzuları ve heyecanları akılla idrak etmek yücelmenin başlıca vasıtasıdır. (XXVII).

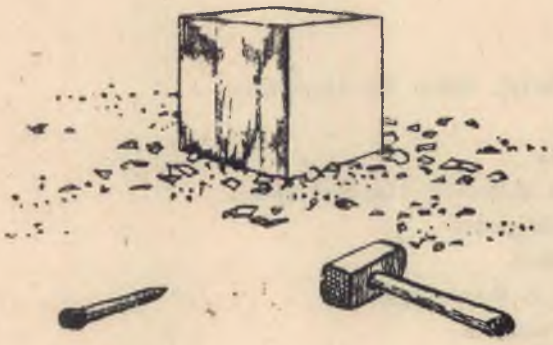
Akıl ve hikmet kavramına ilişkin çok geniş anlamlar taşıyan ritüelik bu güzel açıklamalar ve telkinsel özdeyişlere, biz de öz Türkçe olarak şu dileğimizi ekliyelim :

«US VE BİLGELİK DAVRANIŞLARIMIZIN KILAVUZU OLSUN»

KAYNAKLAR

Cumhuriyet, Hayat, İslâm Ansiklopedileri
Meydan Larus
Felsefe Sözlüğü
Sahih-i Buhari Muhtasarı (Diyanet İşleri)
Universal Ansiklopedisi
Universal Lexikon
Dictionaire de la Psychologie
Der Grosse Brockhaus
Ancyclopedia Britanica

Nurettin Topcu : Psikoloji
İhsan Kongar : Genel Felsefe
Kurânı Kerim
Ritüeller
T.B.M.M. Tutanakları (Ayrı baskı)
Tür. H. ve K. E. B. Lo.'sı Konekrasyon Bülteni
H. Wilhelm von Loon : İnsanlığın Kurtuluşu
J. Bronowski : İnsanın yücelişi
Curt Bondy : Einführung in die Psychologie

Kıvılcım,- Kurbağa Testi ve Masonluk

Mişel MARGULİES

Hepimiz Masonik hayatımızın bir safhasında bir hariciyi Locamıza teklif etmeyi düşünmüş, ve birçoğumuz da bu düşünceyi tatbikata sokmuşuzdur. Bunu yapmadan önce hiç şüphe yok ki hariciyi kendimizce uzun uzun tartmış ve bizi mahcup etmiyeceği kanaatine varmışızdır. Dolayısıyle teklif, tahkik ve oylama safhaları normal şekilde geçer ve neticede harici aramıza katılır. Ne var ki, pek istisnaî olmakla beraber, hariciyi teklif eden Mason, kendisini üzen iki olayla karşılabilir; harici kabul edildikten kısa bir süre sonra ilgisini kaybeder ve devamsız olur veya bundan da evvel, harici skrüten esnasında red edilebilir. «İyi amma, bunun çaresi ne ? Kavun değil ki koklayıp kıymetini anlayasın!» diyenler olabilir. Hiç şüphe yok ki bu sorunun çözümü için bir matematik formülü veya bir bilgisayar kartı mevcut değildir. Ancak her iki olay da yazarın başından geçmiş olduğu için, aşağıdaki görüşler, harici teklif etmeyi düşünen kardeş-

lerime belki mütevazi bir ışık tutabilir.

Teklif edeceğimiz hariciyi herhalde yıllardan beri tanıyor ve bilgi, görgü, ahlak ve karakter bakımından aramıza katılmasını uygun görüyoruz. Bu ve bunun gibi hepimizce bilinen vasıfların dışında, kanaatimce, bir keyfiyet daha aranmalıdır. Mason olacak kişinin içinde mutlaka **Masonik İnsan Sevgisi**'nin kıvılcımı bulunmalıdır. İçinde bu kıvılcım bulunan kişi Mason olup Locasına devam ettikçe, Ritüelimizi dinleyip, diğer kardeşlerinin görüş ve düşüncelerini anladıkça, ezcümle Masonluk yolunda ham taşı yonttukça, içindeki o kıvılcım parlak bir ateşe dönüşüp bütün benliğini sarar ve kendi de etrafına ışık saçmağa başlar.

Ancak, içinde o kıvılcım bulunmayan kişi aramıza katıldığı zaman, gördüklerini Masonluk ve İnsanlık Sevgisi gözlükleriyle görmeyecektir. Onun düşüncesi muhtemelen şöyle olacaktır : «Bir sürü para verip bana ilkokul talebesi muamelesi yapan bir topluluğa katıldım. Adama ağzını açtırmazlar, her toplantıda tekrarlanan üçüncü sınıf bir tiyatro seyrettirirler bir de kiminin belagati kuvvetli, kiminin ise hiç olmayan kişilerden manasını anlamadığım ve üstelik günlük hayatımda hiç bir işime yaramayan bir sürü konuşmayı, neredeyse dinî bir huşu içinde dinlemeye mecbur ederler, üstelik de bacak bacak üstüne bile atamam. «Takdir edersiniz ki böyle düşünen bir kişi kısa bir zamanda devamını tümüyle kaybederek istifa eder. Kanaatim şudur ki kişi Mason olabilmek için daha evvel saydığım tüm vasıflara sahip olmalıdır. Fakat Mason olabilmenin ilk adımı olan «teklif edilme» için, kendisinde mutlaka «Sevgi Kıvılcımı» aranmalı, ve böyle bir kıvılcımın varlığı sezilmiyorsa, teklif etmekten imtina edilmelidir.

Haricinin skrüteninde üç veya daha fazla red oyu çıkışına gelince: Tahkikat levhaları 3 şekilde tecelli etmiş olabilirler.

1. — Hepsi müsbet

2. — Bir tanesi menfi

3. — Birden fazlası menfi

Kısa bir yazı boyutlarını aşmamak ve görüşümü en belirgin

şekilde izah ettiği için birinci şıkkı, yani tüm tahkik levhaları müsbet olup da buna rağmen oylamada red edilen haricinin durumuna eğilmeyi tercih ettim.

Kurbağa gebelik testini hepimiz biliriz. Hamile olup olmadığını erken sürede anlamak isteyen bir hanımın idrarı kurbağaya zerkedilir. Kurbağa ölmezse o hanımın gebe olmamaihtimali mevcuttur. Ancak, bu netice kesin değildir ve o hanımın hamile olması da mümkündür. Öte yandan kurbağa ölürse, bu durum hanımın kesin olarak gebe olduğunu gösterir. Özetlersek birinci neticeye negatif, ikincisine pozitif diyebiliriz. Yukarıdaki test ile başka bir nevi test olan tahkik evrakının okunması ile skrüten arasında bir paralellik kurarsak, levhaların hepsinin müsbet çıkması negatif, oylama sırasında ise red oyunun çıkması pozitif neticedir.

Tahkik levhaları müsbet olmasına rağmen oylama neticesi olumsuz olan hariciyi teklif eden kardeş, nadiren de olsa, hariciye ve kendisine haksızlık edildiği, bukadar uzun senelerden beri tanıdığı kişiyi hiç kimsenin kendisinden iyi tanıyamıyacağı zehabına kapılıp Locasına küsebilir, daha da nadiren olsa da, Masonluktan kopma raddesine gelebilir. Böyle düşünen bir kardeşe kurbağa testini hatırlatmakta fayda vardır. Şöyle ki :

Müsbet bir tahkikat levhası ancak negatif bir olaydır. Böyle bir levha, tahkikatı yapanın harici aleyhinde bir bulguya rastlamadığını gösterir. Ekseri hallerde harici hakkında hakikaten de aleyhte bir durum yoktur. Fakat istisnaî de olsa, bize uymayan bir yönü veya hareketi olan bir haricinin bu tarafı tahkikatçıların gözünden kaçmış olabilir. Oysa, skrütende atılan red oyu pozitif bir neticedir. Tıpkı kurbağanın ölümü gibi. Red oyunu atan kardeş hiç şüphesiz harici hakkında bildiği bir duruma dayanarak bu hareketi yapmıştır. Bunu tüm kardeşlere bildirebileceği gibi, **hiç kimseye açıklamamak da Masonik hakkıdır.** Tartışılamıyacak konu şu ki pozitif bulgu birçok negatif müşahededen daha ağırlıklıdır.

Sonuç olarak söylemek istediklerim şu :

Teklif edeceğimiz haricide bir

aşk kıvılcımı arayalım. Teklif ettiğimiz harici red edilirse bunu bir onur meselesi yapmayalım. Uzun seneler sosyal temasımız olan bir kişinin bilmediğimiz iş hayatında veya beraberce iş yaptığımız meslekdaşımızın aile hayatında, farkına varmadığımız vefakat camiamıza uymayan yönleri olabilir. Unutmayalım ki ikibuçuk asır geçmişi olan Masonluk değirmenleri çok yavaş döner ama çok ince öğütür.

2. 12. 1981

Çin'de Franmasonluk

George W. Chen

Taiwan'da H.K.E.M. Büyük Locası Büyük Sekreteri

Çeviren : Mişel MARGULİES

(Haziran 1976 «Masonic Square» dergisinden)

Masonluk 1767'de Çine ilk ithal edildiğinde münhasıran yabancı uyruklular içindi. Kantonda, İngiliz obediyansına bağlı 407 sayılı Amity locasını İsveç obedyansına bağlı Elizabeth locası (1788) takip etmiş fakat ondokuzuncu asrın başlarında ikisi de faaliyetlerini tatil etmişlerdir.

Çinli Biraderler

1844'te Masonluğu tekrar başlatan yine bir İngiliz locası olan ve Kantonda faaliyet gösteren 735 sayılı Royal Sussex locası olmuş ve kısa bir zaman

sonra bunu en az dokuz yabancı obedyansa bağlı localar takip etmiştir. 1939 senesinde, bilhassa sahil şehirleri olan Kanton, Swatow, Fuçov, Şanghay, Nanking, Tientsin ve Peking dahil 18 şehirde Mason locaları mevcuttu.

1930 senesinde, aralarında Jamaikalı bir İngiliz de bulunan bir grup Amerikalı ve Çinli Mason, Çinlilere masonluğu getirmeğe karar verip, Filipin Büyük Locasından aldıkları bir berat ile 106 sayılı Amity locasını Şanghayda kurarlar. Bunu Nanking, Kanton, Şengtu ve Hangçov'da olmak üzere 5 loca daha takip eder. 1931 senesinde Çinli derebeylerinin baskıları yüzünden bazı localar kapandı ise de 1930 ların Japon hücumları süresince Anlaşma Limanlarında faaliyet gösteren localar çalışmalarına devam etmiş ve genişlemişlerdir.

Pearl Harbour hücumu ve Japonların uzak doğuya sızmalarından sonra masonluk uykuya dalmış fakat küçük bir grup mason, Çungking'de bir Gönye ve Pergel kulübü kurdular ve bilahare Kalifornia Büyük Locasına bağlı bir loca da tesis edildi.

Kısa Sükûnet Devresi

İkinci Dünya Harbi sona erince bütün üyeler memleketlerine döndüler ve bir Çin H.K.E. M. Büyük Locasının kurulması için çalışmalara başlandı. Filipin Büyük Locası bu harekete önayak olmuş ve 18 Mart 1949 da Şanghayda Çin Büyük Locası kurulmuştur. Ona tabi 6 loca da tekrar numaralanarak yeni beratları verilmiştir. Yabancı localar çalışmalarına devam etmişler fakat iç harp dolayısiyle Çin Büyük Locasının ömrü kısa olmuş ve 1951 senesinde faaliyetini tatil etmiştir. Dosya ve regalyalar Hong-Kong kanalıyla Taiwan'a getirilmiş ve 1955 senesinde Büyük Loca tekrar canlandırılmıştır.

Çin Ritüeli

İngilizce ritüel, Filipin Büyük Locasınn kullandığı ritüelin aynıdır. Ancak, 1961 senesinde bir Çince tercümesinin yapılması kararlaştırıldı. İlk tercümeyi bir Çinli alim klasik Çince yapmış fakat bunun tüm kardeşlerce anlaşılması pek güçmüş. İkinci tercüme günlük lisanda yapılmış fakat bun-

da, ilk ritüelin güzelliği ve asaleti bulunamamış. Nihayet üçüncü deneme yapılmış ve tatbikata konmakla beraber tadilatlar onüç senedenberi süregelmektedir.

1972 senesinde münhasıran Çince çalışmak üzere kurulan Han locası birçok üye toplamış ve tüm Çinli biraderler için bir iftihar vesilesi olmaktadır.

İlk kuruluşunda Çin Büyük Locasını tanıyan oniki yabancı obedyans sayısı bugün (1976) 88'e yükselmiş ve Amerika Birleşik Devletlerindeki tüm 49 Büyük Loca bu sayıya dahildir.

Masonluk ve Filateli

Walter J. Kirby
Stamp Collector 9. 5. 81
Tarık GÜNER (Arayış)

Portekizde 1910 ihtilalini gerçekleştiren kişilerle ilgili olarak Portekiz PTT si bir takım pullar çıkartmaktadır.

Bunlardan birincisi 7 Kasım 1978 de, Gazeteci Dr. Sebastieo De Magalhaes Lima'nın ölümünün 50 inci yılında çıkartılan puldur. Dr. Lima 1850 yılında Rio de Janeiro da doğmuştur. Genç yaşlarda ailesi ile birlikte Portekize yerleşmiştir. Okul yıllarında başarılı bir konuşmacı idi. Daha sonraki yıllarda ise tanınmış bir sosyalist ve Cumhuriyetçi olmuştur.

1881 de «O Secula» isimli bir gazete çıkarttı. Bu gazetede yayınlanan Monarşi karşıtı fikirleri yüzünden hapse düşmüştü. Bu olay o'nun inançlarında en ufak bir gerilemeye neden olmadı. Tam

tersi arttırdı. Bir barış organı olan, «L'association des Amis de la Paix» in faal bir üyesi idi.

1910 da Cumhuriyetin kuruluşunda Eğitim Bakanlığına getirildi. 1923 de, Cumhurbaşkanlığına adaylığı koyması için bir çok yerden teklif aldı, hepsini reddetti.

Dr. Lima, Coimbra daki bir Locada tekris oldu ve orada 33° ye ulaştı. 1937 de «Grande Oriente Lusitano Unido» nun büyük Üstadı oldu ve ölümüne kadar bu görevde hizmete devam etti.

4 Ekim 1979 da Portekiz PTT si Cumhuriyetin kuruluşunda faal rol oynayan liderlerden 6 tanesi için başka bir seri pul çıkarttı. Bunlardan iki tanesi Mason du.

Antonio Jose Almedia (1866-1929). Tıp tahsil etmiş ve ihtisasını San Tome da yapmıştı. Kendisi doğuştan güzel konuşan bir kişi idi. Republica dergisinin kurucusu idi. 1906 da Republican Party'den temsilci seçilmişti. 1908 deki isyan bastırılınca o da tevkif edilenler arasında idi. 1910 ihtilalinde ise en faal olanlardan birisi idi. İhtilalden sonra önce İç İşleri Bakanı oldu, 1916 da da Başbakan oldu.

31 Temmuz 1907 de Dr. Almedia; Portekiz Büyük Locası «Grande Oriente Lusitano Unido» Büyük Üstadı tarafından Masonluğu teklif edilmiş ve 214 No. lu Montanho Locasında kardeşliğe kabul edilmişti.

1 Mayıs 1909 da, Coimbra daki «Redencao» Locasına Onur Üyesi seçildi. 1925 de Portekiz Büyük Locasına Büyük Üstad olarak seçilmiş isede, sağlığı nedeniyle hizmet veremeden ölmüştür.

Bu seride çıkartılan pullardan ikincisi bir başka Mason kardeş Dr. Bernardino Luiz Machado Guimares e aittir. Dr. Machado, Antropoloji profösörüdür. 1910 hareketinin en önde gelenlerinden birisidir. 1915 den 1918'e kadar Portekizde Cumhurbaşkanlığı görevini ifa etmiştir.

Ülkesi I inci Dünya Savaşına girdiği zaman, içeride kopan bir is-

yan genç Cumhuriyeti yıkmıştı. Kendisi de tevkif edilenler arasında idi. Nevarki 1925/26 yıllarında Machado yeniden Portekiz Cumhurbaşkanlığına getirilmişti.

Dr. Machado'nun nerede tekris edildiği bilinmemektedir. Bununla beraber kendisinin Lizbondaki 184 No. lu «Elias Garcia» Locası ile; Figuire de Foz daki 212 No. lu Fernandez Thomas localarının üyesi olduğu söylenmektedir. 1895 de 33° Mason olduğu bilinmektedir. 1896 dan 1900'e kadar, Portekiz Büyük Locası, Büyük Üstadı idi.

Portekiz PTT si 19 Mart 1980 de, Portekiz Cumhuriyetine hizmet edenlerle ilgili olmak üzere yine 6 puldan oluşan bir başka seri çıkarttı. Bu seride yer alanlardan, Jose Mendez Riberio Norton de Matas (1867-1955) Mason idi.

Portekiz 1 inci Dünya savaşına katıldığında Matoş «Savaş Bakanı» olmuştu. Portekiz ordusu o'nun zamanında baştanbaşa yeniden organize edilmişti.

1921 den 1923 e kadar bir Portekiz sömürgesi olan Angolada Yüksek Komiser olarak görev yaptı. Bu süre içinde Angolada gerçekleştirdiği Bayındırlık işleri ile ün yapmıştır. Özellikle Kara ve Demiryolu inşaatında büyük başarı kazanmıştı. 1923 de Portekizin Londra Büyük Elçiliğine atandı. 1926 da, Salazar idaresinin giderek diktatörlüğe kayması nedeniyle bu görevden istifa etti.

Lizbondaki 281 sayılı «Acacia» Locası üyesi idi.

1930 yılının 30 Nisanında, Almeida'nın vefatı üzerine Portekiz Büyük Locası Büyük Üstadlığı görevine getirildi.

Derleyen : Sahir ERMAN

Pennsylvania'da Masonluğun 25. yıldönümü :

24 Haziran 1981 de Pennsylvania'da ilk L. nın kuruluşunun 250. yıldönümü kutlandı. Bu münasebetle Filadelfya'daki Mason Mabedinde saat 14 te büyük bir tören yapıldı. Törene bütün ABD ve Kanada B. L. nın temsilcileri katıldılar. Töreni müteakip B. Ü. la B. Görevliler Benjamin Franklin K. in kabrini ziyaretle matem duruşunda bulundular. Akşam saat 19,30 da Kilisede bir ayin icra edildi ve üç B. L. nın duahanları âyine katıldı.

Caddelerde regalyalarla yapılan yürüyüşlerle süren tören 28 haziran pazar günü yapılan binlerce kişilik bir sabah kahvaltısı ile sona erdi.
(The Pennsylvania Fremason, Mayıs-Haziran 1981, s. 4-5).

Mason olmayan arkadaşlarıma ne söyleyebilirim?

Genellikle Mason olmayan bir kimsenin ilk sorduğu sual «masonluk nedir?» sorusudur. Bu kelimenin bir çok manası varsa da, hiç biri teşkilâtın faaliyeti maksadını tam bir şekilde izah edememektedir. Bu suale karşı siz masonluğun gizli bir cemiyet olmadığını söyleyebilirsiniz. Gizli bir cemiyet mevcudiyetini saklayan ve üyelerince intisapları inkâr olunan bir dernektir. Masonluk ise toplantılarını belirli yer-

lerde yapar, toplantı gündemlerini açıklar, dergi yayınlar Diğer bir çok dernek gibi bazı sırlarının bulunması, onun gizli bir cemiyet sayılmasını gerektirmez.

Ancak ritüellerimizi, mürur kelimesini ve diğer hususları açıklayamazsınız. Yapılan merasimlerin gayet ciddi, ahlakî esasları öğretici nitelikte olduklarını söyleyebilirsiniz. Keza ritüelin bir hayat felsefesini ihtiva ettiğini de söyleyebilirsiniz.

(Grand Lodge Newsletter, İllinois-Mayıs 1981, s. 3).

İtalyan B. L. B. Ü. nın Bildirisi :

«İtalyan B. L. nın Anayasasınca savunulan demokrasi prensipini tekrarlayan ve B. Ü. la İcra Komitesince temsil olunan İtalyan Masonluğu.

«Sivil otoritelere, Yargı organına barışçı bir biçimde itaatkâr ve Hürriyet-Eşitlik-Kardeşlik esaslarına sadık olduğunu

AÇIKLAR,

«Hür Masonluk aleyhine sürdürülmekte olan faaliyetlerin ağırlığına ve Devletin Kanunlarını ihlâl eden herkesin âdil müeyyidelere çarptırılması lüzumuna

DİKKATİ ÇEKER,

«İtalyan Cumhuriyetinin Anayasasına aykırı olarak İnsanın temel haklarını ihlâl eden fiil ve hareketlerin sona erdirilmesini

TALEP EDER,

«1925 te faşist diktatörlük döneminde, benzer hareketlerin medenî hakların son bulmasına yol açmış bulunduğunu

HATIRLATIR,

«Bütün hür insanlara, fikir hürriyetinin insan şahsiyetinin devredilemez bir hakkı olması için mücadele eden herkese, Cumhurbaşkanına, demokratik düzenin ve İnsan Haklarının Koruyuculuğunu yapan milletlerarası Teşekküllere, La Haye Divanına, bütün dünyadaki Mason Topluluklarına, siyasî kültürel ve sosyal kuvvetlere, herkesin toplantı hürrifetinin ve İtalya'daki Demok-

rasinin maruz kaldığı çok ağır tehlikeyi

İHBAR EDER,

«Ayırım yapmayan takip ve tahkir ortamı izale edilinceye ve ortadan kalkıncaya kadar İtalyan Masonluğuna bağlı bütün Localardaki çalışmalara ara verilmesine

KARAR VERİR.

«Büyük Üstad ve İcra Komitesi, her zaman gözönünde tutulan medenî ve ahlâki ideallerin yüksek değerlerinin bilinci içerisinde, bağlılıklarını teyid etmiş olan bütün kardeşleri korumak maksadile Palazzo Ginstiniani'de kalacaklardır».

(11.6.1981 günü saat 20 de İtalyan Radyosu 2. kanalında okunmuştur.

(Hiram, Haziran 1981, sah. 68).

İtalyan Localarında çalışmalara yeniden başlandı :

«İtlyanlar! Vatanımızın tarihinde kutsal bir yeri olan 20 eylülün yıldönümünde, Masonlar, insanlığın iyiliği ve terakkisi için çalışmalara yeniden başlamışlardır.

«Sivil otoriteye ötedenberi bağlı, siyasî ve sosyal düzen içerisinde demokrasi prensipine samimiyetle inanmış olan Masonlar, Vatanın selâmeti ve refahına karşı her türlü komployu ve bozguncu faaliyeti red, Hürriyet, Eşitlik ve Kardeşlik ideallerini teyid ederler ve dün olduğu gibi bugün de bu ideallerden ilham alırlar.

«İtalyanlar! Buruk bir duygu ile fakat doğruların rahatlığı içinde olan Hür Duvarcılar, Cumhuriyet Anayasısına ve ilk şehidimiz Tommaso Chudeli'den Domizio Torrigiani'ye, Ardeatine çukurlarında kurşuna dizilen Masonlara kadar Kahraman Kardeşlerimizin son nefeslerine kadar, uğrunda mücadele ettikleri ve acı çektikleri demokrasi prensiplerine sadakat ve bağlılıklarını tekrar ilân ederler».

Ennio Battelli
Büyük Üstad
(Hiram, Ekim 1981, sah. 100)

Kutsal kitaplar üzerine

7178 numaralı Singapore Lo-

casının kürsüsü üzerinde şu altı kutsal kitap bulnumaktadır:

1) Sikh'lerin kutsal kitabı olan Sri guru sahib.

2) Hindu'ların kutsal kitabı olan Bhagavad gita

3) Pers'lerin kutsal kitabı olan Zoroastrın Kordeth Avesta'sı

4) Şanı yüce Kur'an

5) İncil ve Tevrat

6) Himayana (Hindistan, ,Seylan, Burma, Kamboçya ve Tayland'dan gelenler) ile Mahayana (Çin, Kore ve Japonya'dan gelenler) tarikatlarına mensup Budistlerin kutsal kitabı olan Phammapada.

(**Masonic Shimbun** - Japonya B. L. nın organı - Şubat 1981, s. 4).

Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumunun 1981 yılı «Hizmet Ödülleri» 2 Aralık 1981 günü Hacettepe Üniversitesinde yapılan törenle, Sayın Devlet Başkanımız Orgeneral Kenan EVREN tarafından verilmiştir.

Bu arada 11. 9. 1980 tarihinde ebedî maşrika intikal etmiş olan Haldun TEREM K. imiz metalürji dalında, 27. 4. 1981 tarihinde ebedî maşrika intikal etmiş olan Macit ERBUDAK K. imiz de de Jeodezi ve Fotogrametri dalında hizmet ödülüne lâyık görülmüşler ve ödülleri yakınlarına tevdi edilmiştir. Bu değerli K.'lerimizi bu vesile ile de saygı ile anar, hâtıralarını ta'ziz ederiz.

Mimar SİNAN

Localarda Verilen Konferanslar

(KASIM — ARALIK — 1981, OCAK 1982)

İ S T A N B U L

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İdeal	İbrahim Hoyi	«Tek Adam»'ı anarken	21.12.1981
»	Halit Sarıkaya	Anılar ve Öyküler	»
Kültür	İhsan Edis	Kültür Muh. L. tarihinde seçimler (Anılar halinde)	6.11.1981
»	Haluk Kulen	Masonik prensipler ve uygulamalarında Locaların görevleri	20.11.1981
»	Aydın Tuncay	M. nik prensipler (Landmarklar)	4.12.1981
Sevgi	Erol Orhun	Ritüeller	15.6.1981
»	(Loca kurucularından	Salim Ahmet Çalışkan Üs. hakkında konuşmalar) :	
»	Erol Orhun	Masonik Konferansları	21.9.1981
»	Süreyya Gündeş	Masonik felsefesi ve görüşleri	»

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
»	Ali Aydın Bilge	Masonik hayatı	21.9.1981
»	Ali Aydın Bilge	Ma. luk yolunda fikirler	5.10.1981
Libertas	Edmon Sarfati	Masonluk ve Sanat	21.10.1981
»	L. Paker ve R. Schild K.'in diyaloğu :	«G. E. Lessing'den lektür»	30.12.1981
Ahenk	İsfendiyar Açıksöz	Atatürk'ün düşünce yapısı	18.11.1981
»	Tayfur Tarhan	Felsefe, Mistisizm ve Masonluk	16.12.1981
Fazilet	Altan Edis	Sevgi	29.12.1981
S. Dostlar	Panel: Rıfat İnsel, Nejat Sağun, Nahit İlbay, Henri Russo	Türk Masonluğunun dünü, bugünü, yarını	10.12.1981
Ülke	Cevat Memduh Altar	Atatürk'ten anılar	10.11.1981
Humanitas	Marko Benbanaste	Atatürk	17.11.1981
Devrim	Yaman Gülseven	Masonluğun günümüze gelişi	25.11.1981
»	Göksel Kalaycı	Doktorluk ve Masonluk	6.1.1982
Pınar	Cengiz Coşkun	Çalışma yaşamının evrimi ve Atatürk	10.11.1981
Sevenler	Nuri Akyol	Sevenler Muh. Lo. sının kuruluş tarihçesi	15.1.1982
Üçışık	Yaşar İlksavaş	Sembolizm ve Semboller Dünyamız	30.11.1981
»	Nail Güreli	Masonik anlayış ve davranışlar üzerine düşünceler	14.12.1981
Özlem	Mete Nakiboğlu	Spekülatif Masonluğun tarihçesi	26.10.1981

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Özlem	Ahmet Örs	Landmarklar	9.11.1981
»	Moiz Berker	Landmarklar	7.12.1981
Başak	Nail Güreli	Masonik anlayış ve davranışlar üzerine düşünceler	19.11.1981
İrem	Zafer Sarıyer	Sembolizma	11.9.1981
»	Altuğ Altınay	Klasik müzikte Masonik temalar	4.12.1981
Evren	Jak Alguadiş	Türk Masonluk tarihine genel bakış	12.11.1981
Piramit	Aligül Ayverdi	Akıl, Kuvvet, Güzellik	20.11.1981
»	İnan Cerit	İnsan Sevgisi	4.12.1981
»	Halûk Sezgin	Masonluk ve Güzel Sanatlar Üzerine bir derleme	15.1.1982
Burç	Osman Biren	Masonluğun kökeni	16.11.1981
»	Tuncay Uslu	Avrupa Demokrasi Hareketlerinde Masonlar	14.12.1981
Nilüfer	Şevki Kayaman	Adetler ve Davranışlar	28.5.1981
»	Grup çalışması : İbrahim Yaşar Ural Duraner Yücel Gürler Sezgin Köksal	Masonik disiplin	12.1.1982
ANKARA			
Uyanış	Panel : Turgut Artun, Bülent Erbay, Ömer Köni	Atatürk Devrimleri	16.10.1981

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Uyanış	Rafet Çağlar	Atatürk'ün manevi huzurunda nöbet	16.10.1981
»	Sami Gürün	Masonik söyleşi ve damlalar	20.11.1981
»	Suphi Göksu	Masonik sevgi	4.12.1981
Doğuş	Raşit Temel	I. Derecenin Tablosu ve Mükellefiyetleri	8.12.1981
»	Ali Rıra Oktay	Atatürk	22.12.1981
İnanış	Zuhal Erkmen	100. yılında Atatürk	23.11.1981
Bilgi	Sungur Babaoğlu	Kuzey Amerika Masonluğu ve özellikleri	18.11.1981
Barış	Öcal Altanay	Büyük Atatürk'ün kişiliği ve insan sevgisi	16.11.1981
Arayış	Ercüment Erman	Nar Taneleri	1.12.1981
»	Sabih Atasoy	İyilik, Doğruluk, Güzellik	1.12.1981
Ahiler	Sungur Babaoğlu	Masonlukta birlik ve beraberlik	10.12.1981
G. Mimarları	Bülent Onaran	Masonik Eğitimde Üstadın görevi	3.11.1981
Eşitlik	Kenan Akdere	Masonluk ve	
»	Kâmuran Gürakan	Öğrenebildiklerimiz	24.11.1981
Yunus Emre	Tuğrul Aşuroğlu	1965 Olayları	21.10.1981
»	Can Arpaç	Yeni Loca kuruluş nedenleri ve Kurucuların Sorumlulukları	2.12.1981
İlke	A. S. Öztürk	IIİ. Derecenin Felsefesi	11.12.1981
»	Eymür Akol	III. Derece Tablosundaki sembollerin açıklaması	18.12.1981

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İ Z M İ R			
Nur	Sümer Gürel	Atatürk ve Sanat	10.11.1981
»	Koray Başol	Atatürk ve İktisat	»
»	Tacettin Ürkmen	Atatürk'ten Özdeyişler	»
»	Yurdal Keskiner	Ham Taş	27.10.1981
»	Kudret Şener	Çırak Avadanlıkları	27.10.1981
İzmir	Ateş Tezel	Masonlukta yardımlaşma	19.11.1981
»	Şimşek Eskioğlu	Masonluk ve Güzel Sanatlar	»
Promethee	Mustafa Mindek	Masonlukta sembolizma	2.12.1981
Gönül	Nail Keresteci	Aydınlık Bir Dünyaya Doğuş	26.11.1981
»	Altekin Özkut	«Ne Ekersen.....»	»
Ümit	Hüseyin Erbaş	Sır saklama	4.12.1981
»	Şevki Dinçer	Eski Mısır Tekrisleri	18.12.1981
Eylem	Şerif Tahmisoğlu	Masonluğa saldırılar	16.11.1981
»	Güven Zeyrek	Hakikat sütunu	30.11.1981
Manisa	Mehmet S. Şen	Sevgi	18.11.1981
»	Halit Arpaç	Mason Haftası dolayısıyle Türk Masonluğunun tarihçesi ve Anılarım	16.12.1981

KURULUŞ YILDÖNÜMLERİNİ İDRÂK EDEN LOCALAR

VÂDİSİ	LOCASI	KURULUŞ TARİHİ
İSTANBUL	ÜLKE	14.1.1959
»	EVREN	14.1.1977
»	PİRAMİT	19.1.1977
»	GÜN	24.1.1975
»	ÖZLEM	25.1.1975
»	ÜÇGEN	29.1.1971
»	ÜÇIŞIK	24.2.1971
»	BAŞAK	20.3.1975
»	BURÇ	28.3.1980
ANKARA	ARAYIŞ	19.1.1964
»	ÜÇGÜL	19.1.1964
»	DOĞUŞ	14.2.1949
»	ANKARA	27.2.1976
»	G. MİMARLARI	1.3.1971
İZMİR	NUR	6.2.1951
»	EYLEM	23.3.1970

MİMAR SİNAN L.·. sının

Yeni Görevlileri

MİMAR SİNAN L.·. sının 5 Aralık 1981 tarihindeki toplantısında yapılan seçimler sonucunda L.·. nın yeni görevlileri aşağıdaki şekilde teşekkül etmiştir :

Üs. Muh	:	Reşat ATABEK
Ön Üs. Muh.	:	Suha UMUR
I. Nâ.	:	Mişel MARGULİES
II. Nâ.	:	M. Fuat AKEV
Hat.	:	Cevad Memduh ALTAR
Sek.	:	Tayfur TARHAN
Haz. E.	:	Ahmet ÖRS
Has. E.	:	Orhan ALPYÖRÜK
Muhk.	:	Raşid TEMEL
I. Tö. Üs.	:	Hüsnü GÖKSEL
Ko.	:	Halil İbrahim GÖKTÜRK

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI — SOYADI	DOĞUM YERİ TARİHİ	TEKRİS TARİHİ	EB. MEŞ.	İNTİKAL TARİHİ
İhsan YARSUVAT	Ceyhan, 1909	24.4.1954	Devrim,	6.3.1981
Fuat EREN	Soma, 1900	18.6.1962	İrfan,	11.4.1981
Ethem ÖNDERMAN	İstanbul, 1904	1926	Şefkat	10.7.1981
Galip SAN	İstanbul, 1923	8.11.1961	Ahenk	13.7.1981
Wolfgang MEYER	İstanbul, 1909	15.11.1932	Libertas	16.9.1981
Kerim ARMAN	Ankara, 1908	4.7.1951	Yükseliş	3.10.1981
Selman GÜRTÜRK	İstanbul, 1922	24.11.1966	Yükseliş	13.10.1981
Nubar PEŞTEMALCI	İstanbul, 1907	10.11.1960	S. Dostlar	17.10.1981
Moiz TOKER	Edirne, 1905	11.11.1956	Hürriyet	9.11.1981
Gaston NAHUM	İstanbul, 1909	15.5.1953	Ahiler	10.11.1981
İzzet DORUK	Üsküp, 1907	16.6.1950	Ülkü	16.11.1981
İzzet FİDAN	Selânik, 1911	25.6.1956	İrfan	19.11.1981
Ekrem MUSLUOĞLU	İstanbul, 1934	7.12.1971	Arayış	11.12.1981

Ebd. Meş.'a intikal eden Kardeşlerimize Ev. U. Mi.'ndan sonsuz mağfiret ve kederli ailelerine ve bütün kardeşlerimize sabırlar dileriz.

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ — HER ŞEY YAŞAR

MİMAR SİNAN

Organ of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

CONTENTS

5. In Memory of Ahmet Salih Korur ..... Fikret ÇELTİKÇİ
7. Masonic Attitudes and Actions ..... Raşid TEMEL
13. A Dialogue between Master and Apprentice ..... Yako LEVİ
20. Passing From the Square to the Compasses ..... Reşat ATABEK
26. Atatürk's Frame of Thought ..... İsfendiyar AÇIKSÖZ
39. Atatürk's and Freemasonry's Festive Boards ..... Necmi KARAKULLUKÇU
45. Thoughts on Masonic «Wisdom» ... Naki Cevad AKKERMAN
59. A spark, the Frog Test and Freemasonry ..... Mişel MARGULIES
63. Freemasonry in China ..... George N. Chen
66. Freemasonry and Philately ..... Walter J. Kirby
69. Current Events ..... Sahir ERMAN
73. News From Our Lodges ..... Mimar Sinan
80. In Memoriam ..... Mimar Sinan

Adress : 25, Nuruziya Sokağı - Beyoğlu/İSTANBUL